

GRE ZA UVELJAVITEV IDEALOV, ZA KATERE SO SE BORILI IN UMIRALI BORCI NOV

Organizator političnih akcij in dogovorov v zvezi z volitvami je Socialistična zveza. Njene krajevne organizacije in sindikalne podružnice po podjetjih in ustanovah bodo neposredni organizatorji celotne predvolilne politične aktivnosti delovnih ljudi in občanov. Ker so program in smotri Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije temelj politične in družbene aktivnosti, tako Zveze združenj borcev NOV, kakor tudi članov vsakega posameznega združenja, naj bi se združenja in člani organizacij borcev vključili v vso politično dejavnost, ki jo organizira Socialistična zveza. Smatramo, da je s tem na voljo dovolj širokih možnosti za borce NOV, da v

krajih, v katerih živijo in delajo, uveljavljajo svoj politični vpliv pri predlaganju kandidatur.

Člani organizacij borcev naj se s svojim delom uveljavijo v organizacijah kot člani Socialistične zveze in člani sindikalnih podružnic v delovnih organizacijah, predvsem zato, ker bodo pogovori o kandidatih v teh organizacijah povezani s prizadevanji in željami delovnih ljudi po doslednejšem uveljavljanju delovnega človeka v naši družbi, v smislu programa ZKJ in sklepov četrtega in petega plenuma CK ZKJ. Predvolilni sestanki naj bodo spodbuda za borce, volivce in kandidature za urejanje problemov, za

razmišljanje in iskanje možnosti za doslednejše in učinkovitejše izvajanje smotrov gospodarske in družbene reforme.

Člani organizacij borcev, ne glede na to, ali so v delovnem odnosu ali v pokoju, ali so invalidi ali rezervni oficirji in podoficirji JLA, razumejo sedanje procese v naši družbi ne samo kot boj zavestnih in ustvarjalnih socialističnih sil za nove, še naprednejše socialistične odnose, marveč tudi kot boj teh istih sil za uveljavitev tistih idealov in prizadevanj, za katere so se borili in umirali borci NOV.

MIRKO KALEZIC
na seji zveznega odbora
ZZB NOV

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRATOMIR ŠINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto V
Št. 5
7. II. 1967

IZ RAZPRAVE NA SEJI PREDSEDSTVA ZZB NOV

Pojavljajo se nesporazumi o ugodnostih pri varstvu borcev

V ZADNJEM ČASU SE V JAVNOSTI VSE POGOSTEJE POJAVLJAJO NESPORAZUMI OKOLI BORČEVSKIH PROBLEMOV IN UGODNOSTIH PRI VARSTVU BORCEV. PO SVOJI VSEBINI SODI TA ZADEVA MED IDEJNOPOLITIČNA VPRAŠANJA, TODA TIČE SE TUDI METODE NAŠEGA DELA.

Nemogoče je sicer povsem razčleniti ta problem, vsekakor pa je koristno pomuditi se ob njem, ker je to vse pogostejši pojav in ker so se mnoga naša združenja pred letnimi občinskimi zbori in bodo verjetno razpravljali tudi o teh zadevah. Ta vprašanja bi lahko opredelili v dva dela: prvič, do kod segajo, in drugič, do kod sega ogrožanje pravic borcev? To drugo pomenja tudi kritiko dela organizacij borcev, ki največkrat sloni na neobveščenosti, ponekod pa tudi na tendencioznosti.

Po nalogah, ki jih izvršuje, po vprašanjih, s katerimi se ukvarja, po rezultatih, ki jih dosega in po svojem značaju sodi Zveza združenj borcev NOV med zelo delavne družbenopolitične organizacije. Zato tudi zasluži vaestransko pozornost. Kljub temu pa lahko rečemo, da sredstva za obveščanje (razen borčevskih listov: »4. jul«, »TV 15«, »Borec«, »Vojaški informator« in »Narodna armija«) ne zadostujejo in neredno obveščajo javnost o dejavnosti in problemih, ki jih ureja ali za katerih urejanje daje pobude organizacija borcev.

Res je sicer, da izhaja v lokalnih listih več občasnih dopisov in odgovorov na vprašanja borcev, večini je objavljena tudi kaka širša informacija ali komentar v tisku, največ pa v RTV oddajah. Toda v teh informacijah še vedno ne prevladujejo naloge, problemi in sklepi, analize, delo in podobno. Sredstva za obveščanje po ob-

činah, okrajih, pokrajinah ali v posameznih predelih se le z obotavljanjem lotevajo pereče problematike borcev.

Za nezadostno obveščenost o delu in problemih organizacij borcev obstajata dva temeljna razloga:

— organizacije borcev in njihovi odbori se še vedno zapirajo sami vase in pri svojem delu vse premalo uporabljajo sredstva za obveščanje;

— tisk in tudi druga sredstva javnega obveščanja še vedno ne posvečajo dovolj pozornosti temu širokemu območju družbene dejavnosti.

Posledice takega stanja, take neobveščenosti niso majhne:

— Brez rednega in avtentičnega obveščanja in vpliva javnosti pri urejanju borčevskih, se pravi družbenih, zadev, lahko pride do nepopolnega obveščanja, do nesporazumov, pa tudi do sprejemanja tendencioznih in demagoških tolmačenj.

— Če so udeleženci NOV in socialistične revolucije nezadostno obveščeni v organizaciji ali v javnosti, kaj in kako skupnost ureja njihove zadeve in na kakšnih temeljih sloni celoten sistem varstva in urejanja socialno-ekonomskih problemov, potem presojajo to samo po svoji lastni želji in ne po upravičenih in na predpisih zakonitih zahtevah in pravicah.

— Če organizacija borcev — zaradi nezadostno razvite idejno-politične dejavnosti med članstvom — in javnost ne reagira odkrito proti napačnim

mišljenjem, zahtevam in večkrat odkrito demagoškim javnim nastopom posameznikov ali skupin iz organizacij borcev, potem kaže, da jih podpirajo, kar pa vsekakor izjavi upravičeno nezadovoljstvo drugih udeležencev revolucije, pa tudi drugih delovnih ljudi, ker ima vse to videz oddaljevanja od naše socialistične stvarnosti.

— Če se neurejene zadeve udeležencev NOV (zaposlovanje, višek delovnih moči, prekinitev delovnega odnosa zaradi modernizacije, upokojevanje, stanovanja, socialno-zdravstveno varstvo in podobno) obravnavajo brez povezanosti z zadevami ustrezne delovne enote kot demokratske, proizvodne in samoupravne organizacije, samoupravne politično-teritorialne skupnosti in na podlagi stvarne proizvodno-ekonomske možnosti, potem pride do nesporazumov in nestvarnih zahtev, česar ne smejo prezehtati niti javnost niti organizacije borcev. Če bi organizacije borcev in javnost dopuščale zahteve posameznikov, da se njihovo socialno-ekonomsko stanje ureja samo na podlagi udeležbe v NOV, in tretira enakopravno z drugimi, ne računajoč pri tem z različnim prispevkom le-teh in drugih udeležencev NOB (pa tudi drugih delovnih ljudi) v času obnove dežele in v preteklih dveh desetletjih socialistične izgradnje — in takih tendenc je precej — tedaj bi s tem kršili eno

(Nadaljevanje na 3. strani)

Brezposelnost raste

Po podatkih komunalnega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani je bilo konec lanskega leta na njihovem območju 351 brezposelnih delavcev. Med temi je bilo 566 visokokvalificiranih in kvalificiranih, 141 priučenih, 2046 delavcev brez strokovne izobrazbe, 540 delavcev z visoko, višjo in srednjo izobrazbo in 200 delavcev z nižjo izobrazbo. Število brezposelnih delavcev, prijavljenih na tem zavodu, se je torej konec decembra v primerjavi s predhodnim mesecem, ko je bilo 3303 brezposelnih delavcev, precej povečalo.

Gospodarski vestnik
— 31. I. 1967

Neuničljiva manija

V delovnih organizacijah morajo izpolnjevati in razposiljati na vse strani 26 obrazcev, ki jih terjajo zakon o evidenci delovnih razmerij.

Pred dnevi se je kupu papirja pridružil še nov obrazec. Zavodi za socialno zavarovanje terjajo namreč potrdilo o osebnem dohodku in času za ugotavljanje zavarovalne dobe.

V nekem ljubljanskem podjetju z okrog 3000 zaposlenimi so izračunali, da (vsak obrazec velja 12 starih dinarjev, potrebni pa so boja trije za enega zaposlenega) potrošijo za izpolnitev vsakega obrazca pol ure. Če pa gre za zaposlenega, ki večkrat izostane z dela zaradi bolezni, se zbiranje podatkov krepko raztegne. Obrazce pa je treba poslati ob koncu leta, kar pomeni, da bi morali v delovni organizaciji s 3000 delavci v decembru zaposlit za to opravilo dodatne delovne moči.

Ljubljanski dnevnik
— 30. I. 1967

Posluh in znanje

Čas, v katerem živimo, narekuje tudi merila, s katerimi moramo ocenjevati ljudi, kadar odločamo o njihovi kandidaturi za odbornike in poslance: to morajo biti ljudje, ki so s svojim dosedanjim delom že dokazali svojo pripravljenost in sposobnost, da se borijo za smotrske, ki si jih je zastavila naša družba, da se za te smotre borijo s potrebnim političnim posluhom pa tudi s potrebnim strokovnim znanjem.

Delavska enotnost — 28. I. 1967

Koliko pridelkov gre v nič

Od sadja med drugim propade letno 22.000 vagonov grozdja, 8000 vagonov sliv, 2700 vagonov jabolk, 800 vagonov češenj, 600 vagonov breskev, 3500 vagonov marelic... Od zelenjave pa 46.000 vagonov krompirja, 9000 vagonov zelja, 800 vagonov dinj in lubenic ter 3500 vagonov paprik.

In če bi se ta količina uničene sadja in zelenjave nenadoma pojavila na trgu, bi bil prav gotovo to dober pritisk na znižanje prodajnih cen. Tako pa smo, žal, 1965. leta nekatere od omenjenih pridelkov celo uvozili. Na primer krompir.

Delavska enotnost
— 28. I. 1967

Razvoj otroškega varstva

Kljub temu, da imamo okoli 1240 ustanov, v katerih je približno 90.000 otrok od 3. do 14. leta starosti, smo v razvoju otroškega varstva za številnimi evropskimi državami. Zato je v bodoče potrebno intenzivneje razvijati vrtnice, jasli in druge ustanove ter s tem zaposleni ženi omogočiti neovirano delo na delovnem mestu.

Ljubljanski dnevnik
— 28. I. 1967

Pravilo izvoza

V načelu bi se morali nedvomno ravnati po naslednjem pravilu: perspektive naše zunanje trgovine ne more biti v zmanjševanju uvoza (potemtakem tudi splošnega obsega izmenjave), ampak samo v povečanju izvoza, saj je ta že tako premalo udeležen v proizvodnji in narodnem dohodku. Ni pa mogoče dopustiti, da bi se to ali katero drugo načelo zlorabilo.

Komunist
— 27. I. 1967

Tekstil je na zalogi

Po oceni je v državi v zalogah običajno za okrog 100 milijonov metrov tekstilnega blaga, kar ustreza približno četrtnini proizvodnje jugoslovanskih tekstilnih tovarnov. Kot pri zalozah drugega blaga se je tudi v tem primeru bati, da je precejšen del tkanin demodiranih in da jih bo treba prej ko slej odpisati.

Gospodarski vestnik
— 27. I. 1967

OSMI FEBRUAR — slovenski kulturni praznik in 118-letnica smrti našega največjega pesnika Francetja Prešerna — bomo tudi letos praznovali v znamenju pesnikove Zdravljice

*Zive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
ko, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!*

PRAV JE, DA SE POMENIMO ODKRITO

Po načelu, da je treba pri vsaki kočljivi stvari videti obe plati, smo v zadnji številki našega lista objavili odgovor KZSZ Novo mesto na razpravo pod naslovom »Medvedja usluga ali pravičnost?«, danes pa objavljamo še troje dopisov, izmed katerih dva odobravata takšno revizijo, kot so jo izvedli v Novem mestu.

Poglavitna odlika vseh teh dopisov je njihova odkritost, ki je pri iskanju prave poti neizogibna.

V imenu ZB NOV Grčarice nam je pisal tajnik Alojz Lavrič:

Ne dvomimo, da je imela revizija pokojnin svoj namen in nujnost za pravično rešitev, in upamo, da se ne bo ustavila samo v Novem mestu. Smo za to, da pride do »spodnjih« in do »gornjih«, ne smemo pa očitati nepravilnosti samo »zgornjima! Verjetno so si večje pokojnine tudi zaslužili.

Vsem, ki so jim znižali pokojnine, so bile le-te verjetno dodeljene nezakonito. Kdo vse sodeluje pri odločanju, koliko bo kdo dobil, nam je verjetno znano, ne bi mogli reči ali »zgornja« ali »spodnja«. Največkrat kar drug drugemu...

Naše združenje ima 25 članov-upokoencev. Nihče nima pokojnine večje od 64.000 starih dinarjev. Torej so vsi proletarci in se strinjamo z revizijo v vseh dvomljivih primerih.

Kot primer navajamo našega člana Franca Šego, ki je borec od 1942 in ima 10 otrok. Trije so nepreskrbljeni. Po osvoboditvi je bil gozdni delavec, upokojen je od 1966 s 35 leti delovne

dobe, dobiva pa 64.000 dinarjev pokojnine. Dela še priložnostno, upamo, da ima še kdo to možnost.

Peter Bele, upokojeni major, Ljubljana: Zalostno je, da 22 let po osvoboditvi, v času, ko upravičeno trdimo, da je naša država med srednje razvitimi in da je torej njena gospodarska moč narasla, beremo v časopisih in slišimo razprave, kako so bivši borci krivi vseh težav v skladih socialnega zavarovanja.

Kdo bi si mislil, da bo častni naziv »borec« (če bo še dolgo dovoljen takšen način razprave o borcih) kmalu postal pojem za parazita ali izkoriščevalca, človeka s privilegiji in podobno! Rad bi vedel, kdo so ti ljudje, ki tako neodgovorno pišejo, sicer ne odkrito, a se da iz njihovih člankov razbrati marsikaj, kar potrjuje to, kar sem omenil.

Naj vprašam še to, kakšne privilegije imamo borci? Ali je

privilegij, če so bivšega borca v določenih okoliščinah in na podlagi zakonitih določil upokoili, večinoma proti njegovi volji, vsekakor pa predčasno? Kot odgovor na to vprašanje naj vam opišem primer:

V nekem podjetju sta delala dva delavca. Približno enako stara, približno na enakih delovnih mestih, imela sta enako izobrazbo. Razlika je bila samo v tem, da je bil eden borec od 1942, drugi pa je bil v sovrzni vojski od 1941 do 1945. Prvi je imel dovolj službenih let in so ga s približno 80.000 dinarji upokoili. Drugi, ki ni imel dovolj službenih let oziroma je bil premalo star, pa je ostal še nadalje v službi. Osebnih dohodkov so se mu zaradi že znanih razlogov povečevali, dokler niso znašali 120.000 dinarjev. Vsekakor bo imel tudi večjo pokojnino kot borec od 1942, kdo je na boljsem?

Trdim, da je na slabšem borec od 1942, ki ga je doletel ta »privilegij«, da so ga predčasno upokoili.

To resnično zgodbico pa navajam tudi zaradi tega, da bi pojasnil, kako nekateri ljudje pojmujejo to, kar je večina borcev pri upokojitvi mislila. Namreč, da z upokojitvijo izpolnjujejo svojo dolžnost do družbe, ker svoje delovno mesto prepuščajo mlajšim in krepkejšim ljudem.

Mnogi govorijo in o tem tudi pišejo v tisku, da je število upokojenih borcev večje od števila dejanskih udeležencev NOB. Dopuščam

Pozdrav borcev za severno mejo

Zveza prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918/19 je imela 28. januarja v Mariboru svoj občni zbor. S tega zbora so poslali republiškem odboru ZZB NOV Slovenije telepozdrave:

»Člani Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918/19, zbrani v Mariboru na občnem zboru, vam pošiljamo iskrene tovariške pozdrave. Iskreno se zahvaljujemo za dosedanje pomoč in se najtopleje priporočamo za sodelovanje tudi v prihodnje.

Zagotavljamo, da bomo tudi na naša stara leta po svojih skromnih močeh sodelovali pri uresničevanju sklepov, sprejetih na Brionih.»

možnost, da je med upokoenci na podlagi udeležbe v NOB tudi kdo, ki si je s pomočjo raznih mahinacij pridobil borčevske pravice in s tem tudi pokojnino. Ne strinjam pa se s tem, da je mogoče o tem pojavu pisati tako, da ljudje, zlasti pa mladina, potem gleda v borcu goljufa. Če je kdo goljuf, ga je treba odkriti in kaznovati zaradi krivega pričanja in ponarejanja uradnih listin. Ne verjamem, da je število takih goljufov tako veliko, da bi bilo potrebno primerjati število upokojenih s številom udeležencev NOB. Tako primerjanje nam vsiljuje vprašanje, ali se ni v težki in krvavi borbi proti okupatorju in demokraciji izdajalec borila večina naših ljudi? Saj smo imeli vendar brigade in divizije, na tisoče in tisoče aktivistov, ki so izbojevali naši domovini svobodo. Ali smo pozabili, da je bilo borcev zelo veliko število in da so zdaj, po tolikih letih, potem ko so družbi dali vse, kar so mogli, zaradi starosti ali slabega zdravlja zaslužili mir in pokoj?

Zdaj pa še nekaj! Večina teh ljudi mora še precej napraviti za svoje družine, za nepreskrbljene otroke. Pokojnina je zaradi naraščanja življenjskih stroškov vedno manjša in komaj zadostuje za kritje najosnovnejših stroškov življenja. Drugače je za tiste, ki jih redno upokojuje s 55 ali 60 leti starosti in so svoje otroke že spravili do kruha. Ni čudno, da zato marsikateri borec noče uveljavljati posebne delovne dobe iz strahu, da ga ne bi predčasno upokoili in ga s tem spravili v gnočne težave. Nihče me ne bo prepričal, da mora biti mlad upokojenec z velikimi obveznostmi do svoje družine brez pravic do dodatne zaposlitve in zaslužka! Vprašanje upokojenih borcev in borcev nasploh je zelo kočljivo in ga je treba urejati, upoštevajoč položaj, v katerem je vsak posameznik in v

(Nadaljevanje na 3. strani)

Plodni moskovski pogovori. — V prisrčnih pogovorih predsednika SFRJ z najvišjimi sovjetskimi partijskimi voditelji sta obe strani izmenjali mnenja o jugoslovansko-sovjetskih odnosih ter o pereh mednarodnih problemih. Sogovorniki so ugotovili, da se jugoslovansko-sovjetski odnosi uspešno razvijajo. Izrazili so željo, da bi se med SFRJ in Sovjetsko zvezo še nadalje širilo in utrjevalo vsestransko sodelovanje in da bi se državi aktivno bojevali za mir na svetu. Predsednik SFRJ Josip Broz Tito je na povratku v domovino obiskal Budimpešto.

Kosigin v Veliki Britaniji. — Sovjetski premier Kosigin je prispel na enotedenski obisk v Britanijo. Tako je vrnil obisk premieru Wilsonu, ki je v minulem letu že dvakrat obiskal Moskvo. Kar zadeva dvostranske odnose, se v Londonu pogovarjajo o velikih načrtih, ki jih ima britanska industrija, da bi med drugim gradila cele tovarne v SZ. Dotaknili se bodo tudi vietnamske vojne, saj se v Vietnamu vendarle nekaj premika na bolje in Britanija se vedno — kot soprodsednica ženevske konference — lahko prispeva k pomiritvi.

Podgorni je obiskal papeža. — Ko se je končal uradni obisk v republiki Italiji, se je predsednik prezidija vrhovnega sovjeta Podgorni napotil v Vatikan, kjer ga je privatno sprejel papež Pavel VI. Njun pogovor se je nanašal na vprašanja, ki so povezana z ohranitvijo miru in razvojem boljših odnosov med narodi. Med obiskom so se v raznih italijanskih mestih vrstile dinamitne demonstracije neofasistov, ki so nastavljali bombe na sedežih organizacij KPI. Mussolinijev vnuk Ciano je poskušal odnesti venec, ki ga je položil Podgorni pred spomenikom neznanemu junaku v Rimu.

Povečani sovjetski vojaški proračun. — Sovjetski vojaški proračun za letošnje leto se je v primerjavi s proračunom za prejšnje leto povečal za 1,1 milijarde rubljev. To pomeni, da se je več kot dvakrat povečal v primerjavi s letom 1965, ko so po triletnem zmanjševanju prvič povečali vojaški proračun za 500 milijonov rubljev. »Sedanjí mednarodni položaj zahteva, da se krepijo prizadevanja naših narodov za krepitve sile sovjetske armade,« je zvišanje proračuna pojasnil načelnik generalnega štaba oboroženih sil ZSSR maršal Zaharov.

V žarišču dogodkov

Predlog novega programa švedske KP. — V predlogu programa švedske komunistične partije piše, da se švedska KP prizadeva za razvijanje socializma, ki bi temeljil na demokratični državi ureditvi, večstrankarskem sistemu in parlamentarizmu. Po predlogu programa bodo mogli na Švedskem uresničiti socializem le na podlagi zavestnega socialističnega delavskega gibanja, katerega enotnost nastaja na delovnih mestih in v boju za skupne cilje.

Romunija in ZR Nemčija sta navezali diplomatske stike. — Zunanja ministra Manescu in Brandt sta izdala skupno poročilo, po katerem sta Romunija in ZR Nemčija navezali diplomatske stike. Državi bosta izmenjali izredna veleposlanika. Navezava diplomatskih stikov povsod vzbuja veliko zanimanje. V Londonu ga imajo za enega pomembnih korakov k večjemu sodelovanju med Vzhodom in Zahodom. V Vzhodni Nemčiji pa opozarjajo, da je Kiesingerjeva akcija le maneuver za prikrivanje revanšizma in militarizma.

V Vietnamu več kot 400.000 Američanov. — V Južni Vietnam so prispel nove enote ameriških oboroženih sil iz sestave 9. pehotne divizije. Vojaki so posebej izurjeni za boje ob rekah; poslali jih bodo v delto reke Mekong. Z njimi vred je zdaj v Južnem Vietnamu preko 400 tisoč ameriških vojakov. V zloglasnem »železnem trikotniku« severozahodno od Saigona so vietnamski partizani ubili ali ranili že več kot 2500 ameriških vojakov. Iz Hanoja poročajo, da bi se utegnili pogovarjati z Washingtonom, toda le, če bi Američani prenehali bombardirati DR Vietnam.

Spanijo je zajel stavkovni val. — V večjih industrijskih središčih Spanije stavka okrog 100.000 delavcev in rudarjev. Stavkajoči zahtevajo povečanje mezd. Delavci mnogih podjetij so delno prekinili delo v znamenje solidarnosti s 100 delavci, ki so jih aretirali med demonstracijami v Madridu. Tudi madridska univerza je prekinila predavanja. Na univerzi se je bil hud boj med študenti in Francovo policijo. Do spopada je prišlo, ko je policija poskušala preprečiti pohod študentov k rektoratu, da bi izpustili njihove aretirane tovariše.

Strahotne poplave v Braziliji. — Katastrofalna povodenj, doslej najhujša, ki je opustošila državo Rio de Janeiro, je terjala tisoč petsto mrtvih in skoraj pet tisoč ljudi brez strehe. Predstavnik varnostne službe je povedal, da bo tragična resnica znana šele takrat, ko bodo očistili vse naplavine. Spričo katastrofalne povodnje je v Rio zavladala zmeda. Preskrba s pitno vodo in električno energijo je v tem štirimilijonskem mestu racinirana in neredna.

Rdeča garda sedaj proti Francozom. — Nekdaj tesni stiki med Francijo in Kitajsko se krhajo: nenadoma so se zelo zaostrele demonstracije pred francoskim veleposlaništvom v Pekingu. Policija je komaj preprečila rdečegardistom, da niso pretepili nekega francoskega diplomata. Francija je sedaj na vrhu seznama — tam sta še Sovjetska zveza in Jugoslavija — »pasjih glav, ki jih je treba razbiti«. Demonstracije se nadaljujejo tudi pred jugoslovanskim veleposlaništvom. Kitajski uslužbenci v veleposlaništvih prirejajo protestne stavke.

Indonezija: slabo razpoloženje proti Sukarnu. — Vsa indonezijska javnost čedalje bolj zahteva, da se predsednika Sukarna odstrani s položaja šefa države. V glavno mesto Indonezije Djakarta prihajajo ljudje celo iz oddaljene notranjosti otoka Java in demonstrirajo. Celo general Sarbini, eden najstarejših Sukarnovih prijateljev in minister za nekdanje borce, je predsedniku Indonezije obrnil hrbet, ko ga je slednji prosil za pomoč. Sporočili so, da bo dr. Sukarno upošteval nasvet generala Sarbinija, naj odstopi.

Bil sem partizan, zato menim, da je moja dolžnost reči nekaj besed o tem, da je razbitih v občinah Kranj in Škofja Loka pet spomenikov in tri spominske plošče padlim borcem. Območje, na katerem so razbiti spomeniki in plošče, če ga človek prehozi po poteh in cestah, je dolgo 24 km. Zakaj naglašam ta enostavni izračun? Predvsem zaradi tega, ker menim, da Vinko Kopač sam, ne da bi mu kdo pomagal, od devetih

Ob vandalizmu v okolici Škofje Loke

zvečer pa do šestih zjutraj ni mogel vsega tega opraviti kljub razbijskemu zagonu.

Ne bi hotel ugibati. Toda ljudje po teh krajih govorijo, da je pri razbijanju sodelovalo več ljudi in da je torej dejanje slabo-umnega Vinka Kopača plod organizirane akcije, usmerjene v to, kar pomeni.

Zatorej bi bilo potrebno ugotoviti, kdo je organizator tega dejanja in čigavo orodje je bil Vinko Kopač. O tem razmišljam tudi zaradi tega, ker sem slišal, da je naslednji dan v zgodnjih jutranjih urah pripeljal v Zabnico in k Sv. Duhu avto s tujo registracijo, poznik pa je razbitine fotografiral.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Taborniki ob obletnici brigade

Letos 9. januarja je minilo 23 let, kar je bila eno leto po zadnjem boju 1. pohorskega bataljona na Primožu na Pohorju ustanovljena brigada »Miloša Zidanskega«, imenovana tudi »Pohorska« oziroma 11. SNOB.

Ob obletnici ustanovitve brigade so taborniki odreda, ki niso po njej ime, imeli sedmi občni zbor v dvorani tovarne Swa-

ty. Udeležilo se ga je 120 tabornikov in 50 preživelih borcev brigade. Med njimi je bil tudi Jože Borštnar, nekdanji komisar IV. operativne cone, Franta Komel, nekdanji brigadni komisar, Andrej Češinski-Lev, nekdanji brigadni komandant ter Aleksander Vojnovič-Vojin, general JLA, tudi bivši borec te brigade. Za razvijanje tradicij

NOB je predstavnik republiške zveze tabornikov izročil odredu kot priznanje kip ilegalca. Predstavnik IS pa je izročil odlikovanje Lojzetu Vindišu-Dundi, nekdanjemu pomočniku komisarja brigade, ter Marici Trbovšek, tajnici odreda. Oba sta bila odlikovana za požrtvovalno delo z mladino.

Delegacija odreda je odnesla na zadnje bojišče 1. pohorskega bataljona venec, potem pa so v dvorani priredili čajanko. Vmes so bivši borci pripovedovali svoja doživetja. Zlasti so mladinci prisluhnili pripovedovanju narodnih herojev Vojnoviča in Češinskega. Tabornikom pa so izročili tudi knjigo »Kozara«, ki so jo borci Zidanske brigade lani prejeli ob obisku tovarišev iz Prijedora. Zato so taborniki obljubili, da bodo kar se da hitro navezali stike s tovariši iz tega mesta.

Istega večera je bilo tudi tovariško srečanje preživelih borcev Zidanske brigade.

D. Miklavc

● Iz Izole

V Izoli bodo letos odkrili do prsni kip Vojki Šmuc, ki je padla v bojih za Knin. Na nedavnem posvetu pri predsedniku občinske skupščine so sklenili, naj bi ga postavili že do oktobra, ko bo v obalnem območju zborovanje 1. in 2. prekmorske brigade. Po Vojki Šmuc se bo imenovala tudi osnovna šola v Izoli.

● Iz Postojne

Občinski odbor ZZZB v Postojni organizira po šolah predavanja o NOB. Bivši borci pripovedujejo o dogodkih iz slavnih dni v okviru ur moralne vzgoje. Doslej so imeli takih predavanj že blizu 50.

Na šoli v Prestranku je imel predavanje Boris Križaj. Učenci si želijo še več takih obiskov. Priredili so pohod po partizanskih poteh. Domačin, nekdanji aktivist, jim je v Kočah razlagal pred spominsko ploščo, kje so padli in kje so se bojevali posamezni borci. V Slavini jih je Franc Krnel popeljal na najvišji vrh. Od tam jim je kazal kraje, kjer so hodile partizanske brigade čez železnico, kje so bile zasede in podobno. Franc Tomšič iz »mлина« pri Čadežu pa je prestranskim učencem orisal uporniško gibanje v Zejah še pod Italijo s posebnim poudarkom na delovanju trojke Vadnal-Semec-Sluga. Vse tri so sodili na »tržaškem procesu«, ko je bil obsojen na smrt tudi Pinko Tomžič. Vadnal je bil obsojen na smrt, Semec na 30 let zapor, Sluga je ostal živ. Semec je umrl na Planozji kmalu zatem zaradi posledic mučenja.

Učenci na Prestranku so pisali tudi naloge o naši armadi. Ob zaključku polletja so najboljši za svoje naloge dobili od predstavnikov vojske lepe knjige.

Mira Pagon

Skupščina ZB v ljubljanskih Mostah

Dne 18. januarja je bila skupščina ZB Moste. Dvorana, okrašena s cvetjem, je bila polna kot le malo kdaj.

Predsednik Lojze Vrščnik je v svojem poročilu govoril o preverjanju socialnega položaja članov, ki so zaprosili za podporo in priznavanje, ter o delu komisije za zgodovino, ki je zbirala podatke o padlih borcih.

Odbor združenja je lani organiziral pobiranje prostovoljnih prispevkov za Vietnam. V akciji je sodelovalo 19 poverjenikov, 750 darovalcev pa je zbralo 308.990 starih dinarjev. To je dokaz zavesti članov.

Lani je odbor organiziral tudi izlet v partizanske kraje, kulturno prireditev in popis borcev po enotah. Pri republiškem odboru delujejo namreč odbori posameznih enot in ti bodo podatke iz popisa lahko uporabili za evidenco. Zato odbor prosi vse tovariše, ki jih popis ni zajel,

naj se oglasijo v pisarni in izpolnijo vprašalne pole.

V razpravi so posamezniki govorili o potrebi po izletih v partizanske kraje ter ureditvi socialnih vprašanj, predvsem tistih, ki imajo slabe pokojnine.

Ostro so negodovali zaradi tega, ker je bilo zadnje čase več poskusov, da bi prek RTV in raznih časopisov prikazali bivše borce kot krivce za težave s socialnim zavarovanjem.

Knjigo »Sv. Urh«, ki jo je izdal »Borec«, pa je ni več v prodaji, ker je pošla, bi morali ponatisniti, saj jo ljudje radi bere. Pogovarjali so se tudi o bližnjih volitvah, reformi in počimskem domu v Banjolah, kjer so pletli včasih tudi Nemci, kar ni primerno. Ob koncu pa so sprejeli tudi resolucijo o ameriški agresiji v Vietnamu, ki se postuže enaki sredstev kot nacisti v drugi svetovni vojni.

MAKS BURGAR

Poizvedujemo

Iščem podatke o mojem pokolenem očetu Janezu Cuku iz Hotedrašice, ki je padel leta 1944 v Gorjem jeziku pri Cerklju. Rada bi zvedela, kako se je imenovala enota, ki se je leta 1944, zadrževala na Blokah in kdo je bil njen komandant. Prosim vse tovariše, ki so poznali mojega očeta, naj mi vse, kar vedo o njem, sporoče.

IVANKA MLINAR, Brod 14, pošta, Dol. Logatec

Prosim tovariše, ki so z menoj potovali iz delovnega taborišča št. 3 v Lienzu v Avstriji proti domovini, naj se mi oglasijo. Rad bi se z njimi sestel in dopisoval.

Da se me boste spomnili, naj vam povem nekaj podrobnosti. Dne 6. maja 1945 se nas je zbralo v taborišču 12 Slovencev. Dobili smo avtobus z 20 sedeži in z njim odpotovali proti Salzburgu. Po poti so nas ustavili Angličani in Američani in nam povedali, da se vojna še ni končala in da naj se zato vrnemo v Lienz. Ubogali smo jih, toda ustavili smo se v mestecu Sankt Martin blizu Lienza, kjer se nam je pokvaril avtobus. Potem smo tri dni hodili peš v smeri Innsbruck-Celovec. Po poti smo dobili od začasnih domačih oblasti dva voza s konji, tako da smo se z njima pripeljali v Celovec, oziroma Velikovec.

Sest nas je bilo Dolenjcev in Stajercjev, šest pa Primorcev. Ivan Koporec, Cvibije 17, pošta Trebnje na Dolenjskem

Vsak član ZZZB NOV

naj postane naročnik

»TV 15«

Krvodajalstvo za ranjence

Na občnih zbiorih, ki te dni potekajo v lenarski občini, se dogovarjajo o organizaciji odvzemov krvi za ranjene pripadnike narodnoosvobodilnega gibanja v Vietnamu. O tem so govorili tudi na občnem zboru v Lenartu, kjer je bilo navzočih petdesetdeset članov. Sklenili so, da bodo omenjeni odvzem krvi organizirali še ta mesec. Zaradi tega pa redni odvzemi ne bodo prikrajšani.

F. S.

Zahteve po vojni odškodnini

Na svojem rednem občnem zboru je združenje borcev NOV Fram napisalo protestno resolucijo zaradi zavlačevanja izplačila odškodnine ZR Nemčije jugoslovanskim žrtvam nacizma. Nacizem je tudi v Framu povzročil mnogo gorja. 38 domačinov je padlo v partizanih, 11 umrlo v raznih taboriščih, 25 je bilo ustreljenih kot talci, 11 padlo v nemški vojski, 14 je bilo usmrčenih, 8 je postalo invalidov, 74 je bilo od enega tedna do dveh mesecev zaprtih, 8 izseljenih; v vsi je bilo požganih 12 hiš. Poleg tega je okupator zaplenil še veliko količino raznega blaga, živine, orodja in podobnega. Zato zbrani člani združenja borcev iz Frama odločno zahtevajo čimprejšnjo povrnitev odškodnine.

Resolucijo z zahtevo po takojšnjem izplačilu vojne odškodnine ZR Nemčije smo prejeli tudi iz Hoč pri Mariboru. Mnogo je Hočanov, ki nosijo pečat nemškega fašizma in nikoli ne bodo pozabili trpinčenja in lakote ter smrti v koncentracijskih taboriščih ter v teptani domovini.

Jogi

OD DANES SEM NA VSAKEM VZMETNEM VLOŽKU »JOGI«
NAPOVEDUJEM VAM VELIKO BLIŽNJO NOVOST »MEBLO«
NA PODROČJU VZMETNIC

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA
SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA-NOVA GORICA

Ob tabornem ognju

drugi. Zaradi svoje bolezni ni kriv on, ampak tisti, čigar roka je bil. Kdo je bil ta, pa je naloga, ki naj jo ugotovi pripadniki pristojne strokovne službe.

K nam, k vodstvu ZB, prihajajo ljudje in sprašujejo, kaj bo s tem človekom, ki so ga spet spoznali za slaboumnega.

Zato zahtevamo, da pristojni organi raziščejo, kdo stoji v ozadju skrunitvene akcije spomenikov in spominskih plošč. Če je Vinko Kopač tako nevaren družbi, da lahko v gostilni, polni gostov, javno razbija Titovo sliko in počenja še druge podobne reči, ga je treba izolirati in onemogočiti.

Te misli pošiljamo uredništvu partizanskega lista »TV 15«. Objavite jih, saj so glas vseh nas, ki smo se bojevali z orožjem v rokah za socializem, pa tudi večine mlajših, ki so za red in zakonitost.

Za predsedstvo ZMS občine Kranj:

Andrej Ogrizek

Za predsedstvo ZZZB NOV občine Kranj:

Vinko Kopic

PRAV JE, DA SE POMENIMO ODKRITO

(Nadaljevanje s 1. strani)

skladu z gospodarskimi možnostmi države. Odgovorni organi in tudi delovne organizacije bi se morali lotiti nekakšnega organiziranega dodatnega zaposlovanja mladih upoko-jencev-borcev in upokojenih oficirjev, zlasti tistih z nepreskrbljenimi otroki, jim nekako omogočiti, da pridejo do službe. V takem primeru tudi ne bi bilo potrebno še bolj obremenjevati skladov socialnega zavarovanja, ljudje pa bi bili zadovoljni, ker bi si z delom izboljšali svoje materialno stanje in jih ne bi morilo brezglave.

Upam, da bom s svojim pisanjem prispeval k razumevanju vprašanja upokojenih borcev.

Slavko Šurk, Trbovlje: Preden začnem, naj povem, kdo sem. Leta 1924 sem se začel bojevati za delavske pravice. Dvojna leta imam priznana od aprila 1941 do junija 1942 in od 3. junija 1944 do konca vojne. Vmes sem bil bolan, zato so me dali na zdravljenje k nekemu našemu človeku. Potem ko sem drugič vstopil v NOV, tudi nisem mogel držati in so me z letalom poslali v bolnišnico v Bariju, v Italiji, kjer sem dočkal konec vojne. Ko sem šel prvič v NOV, so mi gestapovci aretirali ženo in popolnoma izropali stanovanje.

Zdaj pa naj odgovorim še na izjave Novomeščanov novinarju »TV 15«. Delovne dobe imam 43 let, od tega 16 let v jami, pri najtežjih in nevarnih delih. Od 1945 sem bil nadzornik in normirer v rudniku, nato načelnik tajništva za delo pri OLO Trbovlje, nazadnje pa upravnik dijaškega doma. Od tam sem odšel 1960 v pokoj in imam 48.000 dinarjev pokojnine. Takih kakor sem jaz, je v Trbovljah še veliko, mislim na tiste, ki smo sodelovali v NOB in imamo nad 40 let delovne dobe, pa nihče nima nad 50.000 dinarjev pokojnine. Vsi bi bili zelo veseli in srečni, če bi dosegli take pokojnine, kot jih imajo borci v Novem mestu zdaj, ko so jim vzeli po 20.000 dinarjev, to je 64.000 dinarjev.

Prosim, povejte mi, kje je tu logika, pravica in socializem, ki trdi, da kdor družbi več daje, mora od nje tudi več dobiti? Iz blagajne socialnega zavarovanja ima vsak pravico dvigati samo toliko, kolikor je vanjo plačal in nič več. Kdor hoče imeti borce, obrtnike, oficirje itd., naj jih sam plača, ne pa da to zahteva od nas, ki smo skoraj pol stoletja plačevali naš denar v blagajno za stare dni, razen tega pa smo tudi politično in dejansko delovali za NOB, zdaj pa za nas ni denarja.

Medtem imajo omenjeni dva do trikrat večje pokojnine pri zelo majhnem številu učinkovitih let. Povrh je pri marsikaterem »borcu« tudi priznanje dvojnih let dvomljive vrednosti.

● V januarju 1967 se je nanovo naročilo na TV 15 1100 naročnikov.

Prosim, povejte mi, kdo ima moralno pravico ustvarjati takšne zakone, da denar, ki smo ga mi vložili, zdaj dajejo drugim?

Tako dragi bralci, zdaj ste slišali obe plati zvona. Dovolite, da zdaj še uredništvu pove svoje skromno mnenje.

Se zdaleč si ne domišljamo, da bi to, kar bomo zapisali, pomenilo toliko kot amen. Skušamo se postaviti v vlogo nepristranskega opazovalca, ki je ves čas poslušal in beležil, nazadnje pa pride še sam z besedo na dan.

Iz odgovora KZZS Novo mesto lahko izluščimo ugotovitve, da njegovim uslužbencem ni kaj očitati, ker so se pri reviziji hočeš nočeš držali zakona, ne da bi pri tem gledali, kaj je kdo bil: borec ali neborc. Do tu bi bilo vse v redu...

To nas pa seveda ne more odvrniti od pogleda na stvarnost, ki je za marsikoga precej kruta, čeprav ne bi mogli zaradi tega nikogar postaviti na zračno klop.

Res je, da je pri nas mnogo upoko-jencev, katerih pokojnine so znatno manjše od pokojnin prizadetih tovarišev iz Novega mesta. Toda treba je vedeti, da je večina borcev, ki so bili zadnja leta upoko-jeni, v srednji življenjski dobi, da imajo torej

POIZVEDUJEMO

Sem Primoška mama iz Florijana nad Gornjim gradom v Savinjski dolini. Prosim tovariša, ki je imel parizansko ime Gangli, naj se mi oglasi. Potrebujem njegovo pričevanje zaradi ureditve pokojnine. Lahko me pride tudi obiskat.

M. Polanšek, S. Florijan, pošta Gornji grad

družine s še nepreskrbljenimi otroki, kar je lepo povedal zlasti tovariš Bele. Zamislimo si pet-člansko družino v mestu, katere edini dohodek je očetova pokojnina — recimo 80.000 S-din. Kakšen je »standard« te družine, si lahko predstavljamo! Mislite, da ni takih primerov? Lahko bi vam našli še hujše. Tudi take, ko bivši borec, upoko-jen oficir z razmeroma majhno pokojnino in nepreskrbljenimi otroki, išče honorarno zaposlitev, pa ga povsod »prijazno« odklonijo in ga še za vrnarja ne marajo...

Kje so torej tisti »privilegiji«, o katerih birokrati in ljudje s pomanjkanjem srčne kulture tako radi čenčajo?

Borci so žrtvovali svojo mladost in večina izmed njih tudi zdravje zato, da bi vsi živeli bolje kot nekoč.

Po vojni so sledili klicu »Iz junakov borbe naj postanejo junaki dela« in posvetili vse svoje moči obnovi porušene domovine, zaradi česar niso imeli časa ne za osebno življenje ne za izobraževanje.

Spričo objektivnih okoliščin jih je doletela možnost predčasne upokojitve, kar je kljub priznani velikodušnosti za večino izmed njih medvedja usluga. Vodstva podjetij in ustanov so jim namreč marsikje prigovarjala — zlasti predlanskim — naj gredo v pokoj, naj izrabijo

ugodnost, in jim v ta namen celo dvigala povprečne mesečnih dohodkov — zato, da so se jih znebili. In zdaj jim socialno zavarovanje ščiti pokojnine, kar seveda ni v nasprotju z zakonom...

Če ima socialno zavarovanje pri številnih borčevskih upoko-jenih izgubo, ima prav tako pri mnogih izmed njih dobiček, ker umirajo razmeroma zgodaj. To je razvidno iz vsake številke »TV 15«: vsak teden se vrstijo v njem nekrologi tovarišev, ki bi prav gotovo živeli dlje, če ne bi bili borci...

To so torej »privilegiji« biv-ših borcev!

Kdor je pazljivo prebral izjave udeležencev sestanka v Novem mestu in dopise po objavi teh izjav, je lahko ugotovil, da bivše borce še bolj kot gmotna oškodovanost zaradi revizije pokojnin bolijo razni očitki o izkoriščevalskih težnjah, ko so vendar žrtvovali za socialistično skupnost vse, kar so mogli, in je več kot jasno, da jim ta skupnost — zlasti invalidom — ne daje toliko, kolikor so oni dali zanjo, a so kljub temu še zmeraj borci, borci za uresničenje ciljev naše revolucije, ki še zmeraj traja.

Kljub vsemu navedenemu ne moremo komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje v Novem mestu ničesar očitati, kajti ravnal je po zakonu...

POJAVLJAJO SE NESPORAZUMI o ugodnostih pri varstvu borcev

(Nadaljevanje s 1. stran)

od ustavnih načel socialistične Jugoslavije — delitev dohodka po delu.

— Če bi organizacije borcev in javnost tolerirale nevestnost in zlorabe pri pridobivanju pravic do borčevskega varstva in priznanja udeležbe v NOB tistih, ki nimajo nikakih pravic do tega, in postopek tistih udeležencev NOB, ki jim pri tem pomagajo, tedaj bi vsi drugi borci NOV in vsi delovni ljudje Jugoslavije, a predvsem javnost, morali ostro reagirati proti temu prav zaradi spoštovanja do lika borca NOV in etike celotnega našega socialističnega razvoja.

— Toda, če je delo povsem javno in če se te zadeve obravnavajo redno, potem se ne more zgoditi, da pride v javnosti do nesporazumov, tudi ne glede na ugodnosti, ki jih je skupnost priznala udeležencem NOV,

ne kot privilegij — ker so udeleženci NOV šli v vojno zato, da izvršijo svojo državljansko in revolucionarno dolžnost in ne zato, da si priborijo privilegije, nezasluzeno varstvo ali ugodnosti v primerjavi z drugimi delovnimi ljudmi in podobno. V vsem uradnem gradivu se naglašja, da so te datjave in to varstvo samo delno nadomestilo, s katerim skuša skupnost izenačiti položaj udeležencev NOB s položajem drugih delovnih ljudi v današnjem razvoju socializma.

— Povsem jasno je, da vse zadeve še niso rešene in tudi niso mogle biti rešene, ne samo zato, ker vsi udeleženci NOB še niso uredili vprašanja svoje udeležbe v NOV, pač pa tudi zato, ker jih nikoli niso mogli reševati v celoti. Mnoge zadeve so rešene delno, ker je samo to bilo mogoče, a sedaj vse bolj dozorevajo možnosti za celotno reševanje. Ponovno vračanje tudi na tiste zadeve, ki smo jih že reševali, ni posledica razširjanja pravic borcev s sistemom, ki ga osvaja skupnost glede invalidnim, zdravstvenega varstva, pokojninskega zavarovanja in podobno, pač pa je to usklajevanje teh zadev s sistemom in valorizacijo v okviru razpoložljivih možnosti. Zaradi tega je nemogoče prejemke borcev tretirati kot vzrok deficita v skladih socialnega, zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zanje so namreč določena posebna sredstva zveze in republik. Toda v zvezi z deficitom skladov socialnega in zdravstvenega varstva in zahtev za odstranitev pomanjkljivosti iz zakona o pokojninskem zavarovanju je prišlo do enostranskega gledanja, do nesporazuma in napačnih tolmačenj

v javnosti, kot da so zadeve borcev v socialno-ekonomski zaščiti povzročitelji omenjenega primanjkljaja. V obliki komentarjev, družbenih reportaž in podobno, ki so bile verjetno zamišljene kot oblika borbe proti deformacijam, privilegijem, ugodnostim in posebnim zlorabam, so se pojavili pristranski in neosnovani članki celo v naših najuglednejših listih (»Delo«, »Vjesnik«, »Borba«, »Vjesnik« t' s'riječju, »Oslobodjenje«, »Nova Makedonija«, »NIN« in tudi v humorističnih listih in RTV oddajah). Ne da bi raziskali vzroke takih pojavov in ne da bi se poslužili dokumentov in dejstev, so posamezniki, skupine, a tu pa tam tudi sestanki borcev spreminjali svoje naziranje v manifeste in zahteve, izvirajoče iz osebne užaljenosti, ogroženih pravic borcev in oškodovanih zaslug. Namesto da bi organi za obveščanje, v katerih so se pojavila netočna in neosnovana tolmačenja teh zadev, spremenili v javno tribuno in nastopili proti takim pojavom, so s pritožbami in vlogami zahtevali, da se pomote, napake, preneglednosti in neodgovornost posameznikov, ponekod tudi organov odstranijo z administrativnim posegom političnih avtoritet, kot da sredstva za obveščanje niso sredstva in tribuna vseh občanov in družbenih čimteljev. Vse to pa kaže, kako nujno je neprekinjeno sodelovanje naše organizacije in sredstev za obveščanje ter popolna javnost v delu celotne organizacije.

To vprašanje zasluži, da ga

Če gledamo na stvar čisto formalno, lahko rečemo vsaj tole:

Ako bi organi, ki odločajo o upokojitvah, tesneje sodelovali z ustanovami in gospodarskimi organizacijami, ki so spravljale ljudi v pokoj, bi bila revizija bržkone nepotrebna. Morali bi pomisliti, da človeka najbolj razjezi, če mu vzameš, kar si mu dal, pa tudi če si mu dal preveč!

Sicer pa lahko končamo ta zapis z besedami, ki ste jih v zadnji številki »TV 15« prebrali kot naslov na prvi strani: POSEBEN PROBLEM JE PREDČASNO UPOKOJEVANJE BIVŠIH BORCEV.

Pa tudi zdaj ne moremo še narediti pike. Tistim posameznikom, ki gledajo na borce kot na nekakšne »privilegirance« ali »izkoriščevalce«, bi radi priporočili, naj ta zapis trikrat preberejo in naj postavijo svoje stališče pred zrcalo humanosti.

In še nekaj: če so vse stvari v skladu z zakonom, s tem ni rečeno, da zakon ni pomanjkljiv. Noben zakon ni tako popoln, da bi z njim lahko urejali vse primere v skladu z objektivno pravdnostjo.

Pa še to: Strinjamo se s tovarišem, ki je zapisal, da je dandanes med bivšimi borci premalo tovarišstva... in preveč »fovšijev«, bi lahko dodali. To velja vsaj za nekatere.

uvrstimo v svoj delovni program in da ga ne prezremo niti na občnih zbiorih združenj in tudi ne na političnih sestankih.

PRED UZAKONITVIJO DECENTRALIZACIJE INVALIDSKEGA VARSTVA

Zakaj ni prišel osnutek novega zakona v javno razpravo

V zveznem sekretariatu za zdravstvo in socialno politiko je bil 24. januarja sestanek, na katerem so razpravljali o osnutku novega zakona o vojaških vojnih invalidih. Na tem sestanku so bili prisotni republiški sekretarji oziroma pomočniki sekretarjev za zdravstvo in socialno varstvo, predstavniki zveznega odbora ZZB NOV ter člani zveznega sekretariata za zdravstvo in socialno politiko.

Na razširjeni seji komisije vojaških vojnih invalidov republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki so ji prisostvovali tudi predsedniki občinskih komisij VVI ljubljanskih občin in ki je bila 31. januarja, je o tem sestanku poročal Just Miklavc, pomočnik republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo SR Slovenije. Iz njegovega poročila posnemamo:

V načrtu novega zakona o vojaških vojnih invalidih je predvidena decentralizacija izvajanja invalidskega varstva. Ker je zvezni izvršni svet 30.

PISMO IZ AVSTRIJE

Kdo so »svobodni« študentje?

Na vseh avstrijskih visokih šolah so letos 25. januarja volili svoje predstavnike za prihodnji dve leti. Toda prav te volitve so pokazale, da je na avstrijskih univerzah le malo naprednih študentov. Vpliv velikomemskih in reakcionarnih elementov ni nepomemben in predstavlja precejšnjo nevarnost za demokracijo v prihodnosti na teh šolah in v Avstriji.

Izidi študentovskih volitev so to ponovno potrdili. Volilni blok skupine, ki je blizu vladajoči avstrijski ljudski stranki, je doslej imel 57 %, a tokrat je zbral le 48 %. Krog svobodnih študentov, ene od neonacističnih skupin, je zvišal število svojih glasov od prejšnjih 28 % na 30 %. Socialistični študentje so tokrat dobili 13 odstotkov, a prej so jih imeli le 12 odstotkov. Ostale glasove so dobile posamezne manjše skupine.

Zaskrbljujoče je število volivcev kroga svobodnih študentov. Iz njihovih vrst je namreč prišel Günter Kümle, ki je pred dvema letoma med demonstracijami umoril nasprotnika fašizma Kirchwegerja. Iz te skupine so bili tudi tisti napadalci z bombami, ki so pred časom pred dunajsko opero in še pred parlamentom položili bombe. Večji del teroristov, ki razsajajo po Južni Tirolski, se rekrutira prav tako iz študentovske skupine. Helmut Krünes, nosilec te skupine, je dal fašističnemu listu »National Zeitung« pomembno izjavo. Zavezoval se je za protisemitskega profesorja Borodaykewicza in rekel: »Prištevamo se za Nemce. V Avstriji ni univerz, na katerih govorijo nemško, marveč so to nemške univerze.« Casnik, v katerem je ta izjava izšla, je tisti, ki je na naslovi strani sramotil Avstrijo z naslovom »Avstrijski narod je pustna šala«.

Rezultat študentovskih volitev na avstrijskih visokih šolah je posledica mnogih vzrokov. Na visokih šolah v Salzburgu in Linzu socialistom sploh niso dovolili kandidirati. Delež študentov iz delavskih družin je na visokih šolah Avstrije še vedno pod 10 %. Zaradi tega vpliv reakcionarnih sil na teh šolah presega navaden obseg.

Napačno bi bilo valiti krivdo samo na neonacistično in revanšistično propagando iz Zvezne republike Nemčije, ki je sicer v Avstriji povsem neovirana. Tudi v Avstriji sami je dobro poskrbljeno za tako propagando. Za vzgled si oglejmo januarsko številko »Kame radschaft«, ki izhaja v Celovcu. V tej številki pišejo o smrti esesovskega generala Herberta Villeja takole: »Njegova dela, njegovi vsestranski pogumni vojniki so že zdavnaj prišli v zgodovino večnega nemškega vojaštva.« Esesovski general je v zadnjih dvajsetih letih izdajal esesovski časnik »Wiking Ruff« (Klic Vikingov). Ta list je izhajal v Zvezni republiki Nemčiji in je okoli sebe zbiral in zapoloval revanšistično nastrojene nekdanje esesovce. Takih primerov bi lahko našli še več in zato se ne sme nihče čuditi, če naraščajo med avstrijskimi študenti stremiljenja, ki so sovražna Avstriji in ki predstavljajo nevarnost za njeno nevtralnost.

Johann Müller, Dunaj

predvidene v republiških zakonih. Višino invalidnine, ortopedskega dodatka in dodatka za tujo pomoč predpisuje zvezni zakon, invalidski dodatek in cenazusne pogoje zanj pa bo vseboval republiški zakon. Republika je prepuščena tudi izvajanje zdravstvenega varstva vojaških vojnih invalidov, takko glede klimatskega in topliškega zdravljenja kakor tudi sklepanja pogodb za to zdravljenje.

V novi zakon je vneseno tudi zvišanje invalidnin, ki velja od 1. januarja 1967 dalje. Dodatek za tujo pomoč se po določilih tega zakona dvigne za 30 odstotkov na 49.000 S-din.

To bi bile poglavitne novosti nove invalidske zakonodaje, s katerimi so se prisotni strinjali. Niso pa odobrvali načina, kako je prišlo do sprejetja novega zakona. Čeprav je bilo ob razpravi o tezah za ta zakon izrečno obljubljeno, da bo prišel osnutek novega zakona pred sprejetjem v javno razpravo, ugotavlja komisija, da tega osnutka nismo dobili. Zato bo predlagala republiškemu odboru, naj opozori zvezni odbor ZZB NOV, da se ne strinjamo s tem, da sprejemajo osnutke zakonov o vojaških vojnih invalidih, ne da bi invalidi imeli možnost dati k njim svoje pripombe.

Komisija je nato razpravljala tudi o odmevu zahtev glede zdravstvenega varstva invalidov, ki jih je sprejela na svoji prejšnji seji. Kako neugodno in odklanjačo so sprejeli novosti invalidskega zdravstvenega varstva širom po Sloveniji, izpričujejo neštete protašne resolucije, ki jih pošiljajo invalidi s svojih sestankov republiškemu odboru ZZB oziroma njegovi komisiji za vojaške vojne invalide. Tako so v Celju morali sklicati na zahtevo vsega članstva izreden sestanek z eno samo točko dnevnega reda: protest proti kratkemu pridobitnih pravic v zdravstvenem varstvu vojaških vojnih invalidov in na njem sprejeli ostro resolucijo. Zelo odločno so protestirali proti novostim v zdravstvenem varstvu tudi na sestankih združenj vojaških vojnih invalidov »Stadion«, »Savsko naselje«, »Bežigrad« itd. Vse to kaže, da bodo pristojni organi morali ukrepati v smislu zahtev komisije vojaških vojnih invalidov ZZB NOV Slovenije, ker je za splošno na zahteva vojaških vojnih invalidov.

V. M.

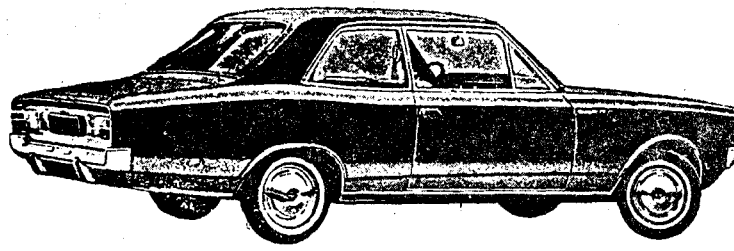
POOBlašČENI ZASTOPNIK avto Tehna LJUBLJANA

	USS	DM	A šil	Uvozne datjave N-din
OPEL REKORD, 1,5 liter, 2 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.415
OPEL REKORD, 1,5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
OPEL CARAVAN, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
CARAVAN, 1,5 liter, 5 vrat, 3 brzine		7.292		15.212
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.575
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter S, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.236
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter S, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933
OPEL REKORD COUPE, 1,7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934

PREDSTAVNIŠTVA:

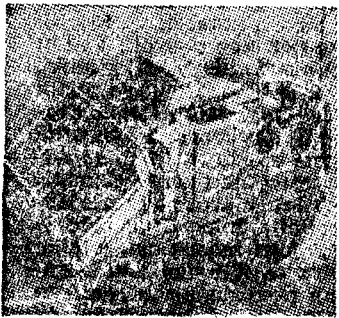
LJUBLJANA — Titova 25, tel. 312-022 ● ZAGREB — Illica 13, tel. 23-598 ● BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 ● RIJEKA — Rade Končara 44/VI, tel. 23-919 ● SARAJEVO — Senolna 8, tel. 25-111

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Rešetkasta antena

Ameriško podjetje »General Electric« izdeluje rešetkaste antene, ki jih uporabljajo v kopenskih in ladijskih radiolokacijskih sistemih.

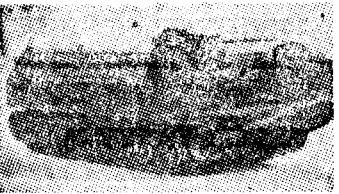
mih, razen tega pa še v kopenski protizračni obrambi za iskanje in usmerjanje raket. Antena ima 48 elementov, tehta pa 450 kilogramov.

Sodiijo, da bo teža vsega radiolokatorja, ki ga uporablja protizračna obramba, znašala 4.500 kg. Na sliki vidimo primerke takega gibljivega radiolokatorja z rešetkasto anteno.

Vojaska veda in tehnika

Amfibijski oklopnjak

Po naročilu ameriškega korpusa mornariške pehote so preizkusili novi oklopnjak TPX-12, ki tehta 25 ton in lahko prevaža petindvajset vojakov z vso opremo ali

pet ton tovora. Motor tega amfibijskega oklopnjaka ima 400 konjskih moči, vozilo pa na suhem doseže hitrost do 64 kilometrov na uro. Oklop je aluminijast.

Miniaturni radiolokator

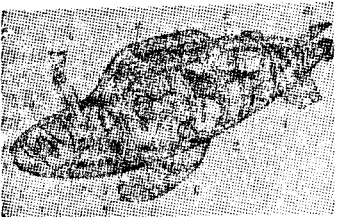
V Združenih državah Amerike imajo miniaturne radiolokatorje, ki so namenjeni za ugotavljanje do 250 metrov oddaljenih ciljev. Pritrditi jih je moč na vsako pehotno orožje. Operator po sluhu ugotavlja ne le smer in hitrost cilja, temveč tudi to, za kakšen cilj gre. Radiolokator tehta osem kilo-

gramov, obratuje pa s pomočjo 24-voltnega akumulatorja, ki je težak 900 gramov in ki daje dovolj električne energije za deseturno delovanje naprave.

Podmornica »Star III«

Podmornica je namenjena za inženjersko-raziskovalna dela in je opremljena tudi z »mehanično

roko« (manipulatorjem). Spusti se lahko 610 metrov globoko. V podmornici so naslednji sestavni deli: 1 — zadnja diferencialna cisterna, 2 — glavna balastna cisterna, 3 — motor za navpično gibanje, 4 — televizijske kamere, 5 — prednja diferencialna cisterna, 6 — prednja zavora, 7 — mehanična roka, 8 — šaromet, 9 — akumulatorji, 10 — glavni motor.

VOJNA Z BOMBAMI

(Nadaljevanje)

Strahotne posledice

O številu žrtev med bombardiranjem Nemčije v zadnji svetovni vojni ni natančnih podatkov. Sodiijo pa, da so bombe ubile 300.000 do 600.000, ranile pa 600 do 800.000 ljudi. V Münchnu so našli 6.250, v sedemnajstih zračnih napadih na Heilbronn pa 7.500 mrtvih. Koliko pa jih je bilo v Dresdenu? 300.000 ali 300.000? Na mednarodnih konferencah so govorili o 225.000, medtem ko očitno sodijo, da je bilo 80.000 žrtev. V Hamburgu je bilo 30.000, v Berlinu 50.000 (med njimi 7.000 otrok), v Kölnu 20.000, v Magdeburgu 15.000, v Darmstadtu 12.000 žrtev itd.

Druga svetovna vojna je med Evropejci zahtevala 22 milijonov žrtev. Izmed njih so bombe pobile ali ranile 1.400.000 nemških, 58.000 francoskih in 64.000 italijanskih prebivalcev.

Nadaljujmo s številkami. Res je, da so morali Nemci zaradi zavezniške zračne ofenzive zadržati kak milijon Nemcev za potrebe protiletalske obrambe. Toda protiletalsko obrambo so morali imeti tudi Angleži, razen tega pa še dva milijona ljudi, zaposlenih v letalski industriji. Angleži so za letalstvo potrebovali več ljudi kot pa za proizvodnjo vsega drugega kopenskega in pomorskega orožja.

Švicarski pisec Th. Weber trdi: »Totalna zračna vojna proti

Nemčiji ni zlomila obrambnega duha prebivalstva niti vplivala na vlado niti onemogočila nemško vojno proizvodnjo.«

Udarci zavezniškega letalstva po Nemčiji so bili osemindvajsetkrat huji od onih, ki so jih prizadejala nemška letala Angliji. Angleško ljudstvo ni popustilo, še manj pa je popustilo nemško ljudstvo.

● Člani Zveze združenj borcev NOV Slovenije! Pridružite se naši stalni akciji za pridobivanje novih naročnikov.

Zračni napadi na tovarne

Tovarne za kroglične ležaje v Schweinfurtu so dajale polovico celotne nemške proizvodnje. Zavezniški so jih večkrat zelo resno napadli. Najhujiši napad je bil 14. oktobra 1943, ko so jih Nemci sestrelili 62 in hudo poškodovali 138 težkih bombnikov. Nato so pustili Schweinfurt štiri mesece pri miru in tovarne so spet začele obratovati s prejšnjo zmogljivostjo.

Zavezniška letala so nenehno napadala tudi nemške letalske tovarne. Proizvodnja letal »Messerschmitt 109« se je res znižala s 725 aparatov v juniju 1943 na 538 v septembru in 357 v decembru, toda kljub temu so Nemci 1944. leta izdelali skupno 39.807 letal v primerjavi z 8.260 letali v 1939. letu in 15.600 letali v 1942. letu. Če pa nemškega letalstva ni bilo več, se je to zgodilo zato, ker so bili piloti mrtvi.

Tovarna za sintetični bencin v Leuni je imela izmed vseh nemških tovarn najmočnejšo protiletalsko obrambo. Ko so jo zavezniška letala v maju 1944 prvič napadla, so jo popravili v desetih dneh. Ko so jo zadeli drugič, je začela že po dveh dneh obratovati s 75-odstotno zmogljivostjo. Bombardirali so jo še dvakrat, toda delo je stalo le tri dni. Živela je še šest mesecev, čeprav so jo bombardirali dvaindvajsetkrat in nanjo zmetali 18.000 ton bomb. Delovati pa je nehala zato, ker ji je zmanjkalo surovin.

Milijoni ton bomb

Samo Američani so na Nemčijo odvrgli 1.350.000 ton bomb, kar je 50,5% vseh odvrženih bomb. Ostanek pa so zmetali na Francijo (590.000 ton), Italijo (370.000 ton), Avstrijo in balkanske države (180.000 ton) in na razne druge države (200.000 ton).

Nemčija pa je dobila nase:

- 1940. leta 10.000 ton bomb,
- 1941. leta 30.000 ton bomb,
- 1942. leta 40.000 ton bomb,
- 1943. leta 120.000 ton bomb,
- 1944. leta 650.000 ton bomb,
- 1945. leta 500.000 ton bomb.

Britansko letalstvo je opravilo 389.800 poletov, odvrгло pa 430.747 ton bomb (izmed njih 200.000 ton zažigalnih) na mesta, 153.555 ton bomb na industrijske objekte in 380.712 ton bomb na druge cilje.

Tudi Severnega Vietnama ne bodo zlomili

Zračno bombardiranje, čeprav je zelo strašno, ne zlomi

onih, ki jim je namenjeno. To sedaj tudi vidimo v Severnem Vietnamu. Kljub hudemu ameriškem bombardiranju se bojni duh severnovietnamskega prebivalstva ni zmanjšal. V primerjavi z Berlinom, ki se ni nikoli »nel«, je v Severnem Vietnamu toliko huje, ker je prebivalstvo po mestih gosteje naseljeno, stavbe pa so napravljene iz lahkega materiala.

Samo atomske bombe — kot one v Hirošimi in Nagasakiju —

Američani mečejo na Severni Vietnam po 15.000 ton bomb mesečno — torej več, kot so jih v obdobju svoje največje aktivnosti metala britanska letala na Nemčijo

lahko zbrisejo vsako sled življenja, toda teh si tisti, ki jih imajo, ne bodo upali uporabiti.

(Konec)

Fotografija z vprašajem

Vaška dekleta iz Davče — članice LMS in SKOJ — so tudi pozimi 1944, ko je nastala pričujoča fotografija, krepko poprijele za delo. Tokrat so se zbrale v prijetni kmečki izbi ob kolovratu in klobčičih volne s pletilkami v rokah. Zunaj mraz reže do kosti in partizanom je treba naplesti nogavic, rokavic, puloverjev in podobnega. Za! ne vemo, kdo so marljiva in brhka dekleta na sliki. Davčani in okoličani ter partizani, ki ste se mudili v okolici Davče, pazljivo pogledajte fotografijo. Ako boste spoznali dekleta, ki so v hudih časih skrbeli za partizane, nam o svojih ugotovitvah pišite.

KOVAŠKA INDUSTRIJA ZREČE

Za občinski praznik Slovenskih Konjic, ki ga praznujemo občani v spomin na gnusen zločin okupatorja, ko je 12. februarja 1945 obesil 100 talcev v Frankolovem, pristočno čestitamo vsem delovnim ljudem in kolektivom z željo, da sado-vi trpljenja naših ljudi in dela naših rok rode tako zaželene sadove — blaginjo naših narodov in mir.

ODLOMKI IZ ČLANKA, KI GA JE GENERALPOLKOVNIK RADE HAMOVIČ OBJAVIL V »NARODNI ARMII«

Partizansko vojskovanje je pogoj za uspešno delovanje operativne vojske

Sodobni napadalec je s svojo ogromno vojno tehniko navezan na komunikacije. Neprestani premiki bodo nujni ne le zaradi manevriranja po bojišču, temveč še toliko bolj zaradi potrebe po nenehnem oskrbovanju z gorivom, municijo in rezervnimi deli za mnoga tehnična sredstva, zaradi dovoza hrane in drugih bojnih potrebščin, evakuacije ranjenecov itd. To so za napadalec vsa napadalčeva infrastruktura, na katero se njegova vojska oslanja, pa tudi poveljniška mesta ter položaji raketnih, letalskih, topniških, zalednih in drugih dragocenih enot. Med drugim so tudi to zelo privlačni cilji za učinkovito delovanje partizanskih enot, za sovražni-

kovo delovanje na fronti pa to utegne imeti hude posledice.

Z močnim ofenzivnim partizanskim delovanjem bo prišlo do bojev v sovražnikovem zaledju, s tem pa se hkrati pove-

dobnih razmerah močno povečal pomen partizanskega vojskovanja (seveda tam, kjer so za to družbeno-politični in drugi pogoji) in da je to vojskovanje tudi eden izmed poglavitnih pogojev za uspešno delovanje operativne vojske na fronti proti številčno in tehnično močnejšemu napadalcu. Pomen partizanskega vojskovanja je toliko večji, kolikor večje ozemlje je sovražniku uspelo

bo napadalec na fronti usekal z vso močjo. Zato mora operativna vojska imeti najnujnejše vrste in količine tehničnih sredstev, dovolj sodobne tehnike, precejšnjo udarno moč, gibljivost ter sredstva za ognjeno in drugačno podporo. Prav tako, kot je pravočasno in ustrezno partizansko delovanje eden izmed osnovnih pogojev, da se operativna vojska lahko

obeh oblik vojskovanja — nujnosti partizanske in operativne vojske ter njunega sodelovanja, da bi tako po enotnem načrtu in zamisli dosegli skupni cilj — je to ne le najboljša rešitev, da bi s čim manjšimi žrtvami in posledicami zanesljivo zadržali, razbili in naposled premagali močnejšega napadalec, temveč je hkrati in predvsem tudi odraz našega družbenega in gospodarskega razvoja.

O vseljudski obrambni vojni

ča tudi globina in odpornost nasprotnikove obrambe. To bo imelo za posledico oslabeitev napadalčeve udarne sile in olajšanje za operativno vojsko, ki se napadalcu upira na fronti. Usklajeno in učinkovito sodelovanje partizanskih enot in enot operativne vojske omogoča branilcu, da se uspešno upira močnejšemu in v tehničnem oziru bolj opremljenemu napadalcu.

To pomeni, da se je v so-

časno ovojiti. Četudi bi partizanska vojska bila še tako sodobno opremljena, bo še vedno cenejša ne glede na to, da je hkrati tudi odraz politične moči družbe.

Osnovni nosilec boja je operativna vojska

Če bo prišlo do napada, zlasti pa tedaj, če bo napad iznenaden, bo operativna vojska tista, ki bo morala sprejeti poglavito breme, kajti po njej

uspešno upre številčno in tehnično močnejšemu sovražniku, tudi uspešen odpor operativne vojske v začetnih operacijah ob iznenadnem napadu omogoča organiziranje čim močnejšega odpora vse dežele, torej tudi hitrejši razvoj in razmah partizanskega vojskovanja v sovražnikovem zaledju.

Zato je operativna vojska, zlasti pa njen prvi eskalon, zelo draga. Ker pa naša vojna doktrina izhaja iz združevanja

Če že poudarjamo, da je človek glavni faktor v vojni, ne smemo pozabiti, da ni edini faktor in enako pomemben v vseh okoliščinah in v vseh oblikah vojne. V partizanskem vojskovanju ima človek izrazito vlogo in odločilen pomen, medtem ko ima v frontalnem boju, v katerem množično uporabljajo tehnična sredstva in drugačne načine vojskovanja, zelo pomembno vlogo tehnični faktor.

Majhni, toda zaskrbljujoči odstotki

Prav gotovo ni zgolj slučaj, da je poročilo o delu socialno zdravstvene komisije pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije v letu 1966 tako obširno. Že v prejšnji številki našega lista smo razpravljali o položaju zaposlenih in upokojevanju mladih borcev. Toda poleg tega je še precej problemov, za katerih urejanje se je zavzemala naša komisija. Zato posnemamo iz poročila še nekaj ugotovitev, ki kažejo, da je še nekaj zadev, ki opozarjajo na potrebo po dokončni ureditvi.

Težave pri zaposlovanju so se pojavile že prej, a po uvedbi gospodarske reforme so prišle še bolj do izraza. Pojavljajo pa se težave tudi pri zaposlovanju borcev NOV, kar je še bolj neprijetno, ker le-ti niso več mladi. So primeri, ko marsikateri bivši borec ne more dobiti delovnega mesta, ki je odgovorno in bolje plačano, ker pač nimajo zanj ustrezne kvalifikacije, ali pa mu za tako mesto primanjkuje fizične sposobnosti. Niso redki tudi taki primeri, da v podjetjih ali ustanovah »ukinjajo« delovna mesta udeležencem NOV, nato borce prestavljajo na slabša mesta z nižjim osebnim dohodkom ter jih tako direktno ali indirektno siliijo še mlade in za delo sposobne, da prosijo za upokojitve. V sistemu razdeljevanja osebnega dohodka so udeleženci NOV pogosto kamen spotike v delovni organizaciji, češ da so protežiranci, ker prejema do-

datek za zaposlene borce, in le redke so delovne organizacije, ki na lastno pobudo zagotavljajo ustrezno delovno mesto tem ljudem in jih tako tudi materialno zadovoljujejo.

Kot začasno in zelo kratkovidno je treba označiti urejanje tega problema s predčasnim upokojevanjem, toda pri tem je bivši borec, čeprav moralno močno prizadet, trenutno vsaj materialno oskrbljen. Mnogo hujši so primeri, ko udeleženci NOV odpustijo iz delovne organizacije, da nato ostanejo brez zaposlitve. Da taki primeri obstajajo, nam potrjujejo podatki zavoda za zaposlovanje bivšega

ljublanskega okraja. Po teh podatkih odstotek nezaposlenih borcev ni bil velik, le 2,1% od števila zaposlenih je znašal, a tudi to je zaskrbljujoče. Med nezaposlenimi udeleženci NOV je namreč največ kvalificiranih delavcev. Konec leta 1966 je med 3.511 nezaposlenimi osebami bilo 74 udeležencev NOV. In tako se dogaja, da hodijo na delo v tujino tudi borce in invalidi NOV. Med njimi so tudi posamezni nosilci spomenice 1941.

Priznavalnine ter občasne družbene pomoči so se tudi lani izkazale kot učinkovita oblika pomoči socialno šibkejšim borcev. Število priznavalnin se je v prvi polovici lanskega leta, v primerjavi z letom 1965 znižalo za 1000 ali za 18 odstotkov. V letu 1965 je bilo za stalne in enkratne priznavalnine (12.038) izplačano 854.811.099 S-din, v prvem polletju lani pa za 4.977 priznavalnin 355.548.600 S-din. Kako pa je bilo s priznavalnina-mi v drugi polovici lanskega leta ni znano, ker skupnih podatkov za vso Slovenijo še ni.

Pri podeljevanju priznavalnin vzbujajo neenotnost kritike pri določanju upravičenosti in višine, še vedno mnogo razburjenja. Zato bi bilo nujno treba najti možnosti za enotnejša merila.

Ko govorimo o pomoči bivšim borcev, se ne smemo omejit samo na občinske priznavalnine. Tudi komisija za socialno-zdravstvena vprašanja borcev pri republiškem odboru ZZB NOV je lani prejela 420 pismenih in ustnih prošelj za dodelitev pomoči. Te prošnje se nanašajo na pomoč pri prehrani družine, na enkratno pomoč zaradi nizkih pokojnin. Veča pa se tudi število prošelj za pomoč pri preskrbi otrok s šolskimi potrebščinami, obleko, obutvijo itd. Tudi število prošelj za socialno pomoč borcev NOV, ki zaradi zmanjšanih možnosti zaposlitve in povečanja življenjskih stroškov le s težavo preživljajo svoje družine, se je v zadnjem času zvišalo. Niso redki primeri takih, ki so ostali brez zaposlitve in brez rednih dohodkov. Od prejetih prošelj jih je komisija rešila 162 in prosilec dodelila skupno 5.522.670 S-din pomoči. Vse druge prošnje, opremljene s priporočili, pa je komisija naslovila na občine ali na gospodarske organizacije, ki so jih reševale v mejah svojih možnosti.

Poleg vsega tega je komisija pomagala tudi borcev iz zamejstva, ki so se prišli zdraviti v naše zdravstvene ustanove; z dodeljevanjem regresa k stroškom je omogočila določenemu številu borcev okrevanje v počitniških domovih »Simonov zaliv« in »Gozd Martuljek«. Posameznikom je z nasveti pomagala pri uveljavitvi posebne dobe in pri pridobivanju statusa borca, skrbela za evidenco zdravstvenega stanja borcev in za uveljavljanje zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetov-borcev ter končno skrbela tudi za pomoč otrokom borcev NOV pri njihovem izobraževanju.

Uspehi, doseženi na socialno zdravstvenem območju skrbj za borce, čeprav niso vsestranski, kajti materialnih sredstev ni bilo dovolj za kritje vseh potreb, vendar izpričujejo veliko prizadevanost in delavnost socialno-zdravstvene komisije republiškega odbora ZZB NOV.

V. M.

Zgrešena izhodišča o pohodu 14. DIVIZIJE

Prodor na to področje je pokazal svetu, okupatorju in predstavnikom reakcionarnih sil, da moč revolucije in njena udarnost nikakor nista v upadanju, ampak nasprotno, v ofenzivi, in da sile revolucije prodirajo iz dneva v dan vse globlje in vse bolj v širino. (Borec, 1964/1 — str. 4. in 5.)

Tudi takratni načelnik GSS Dušan Kveder poudarja politične naloge Štirinajste.

Tudi takratni načelnik glavnega štaba Slovenije, poznejši njegov komandant, Dušan Kveder, je ovrednotil politične naloge Štirinajste na Štajerskem na prvem mestu in kot prvorazredne. Na drugem mestu res nekaj omenja možnosti množične mobilizacije, s tem v zvezi pa pravi o Štirinajsti na Štajerskem, »da bi predstavljala tam jedro, okrog katerega bi se izvršila množična mobilizacija v našo vojsko, za katero so v tem času od vseh pokrajin v Sloveniji obstajale največje možnosti prav na Štajerskem. Da bi se tako priključil dosedanjima centroma na Dolenjskem in Primorskem nov važen in po obsegu enakovreden center na Štajerskem (Dušan Kveder: Borbe divizij in korpusov na Slovenskem od junija 1943 do junija 1944, Novi svet 1/1946).

Dejansko je bila po prihodu Štirinajste na Štajersko tamkaj spontana in organizirana množična mobilizacija, toda prve mesece izključno za potrebe dotedanjih štajerskih brigad in za potrebe dotedanjih in na novo ustanovljenih odredov ter široko razpredene nove mreže zaledne vojske, skratka, Štajerska je res postala enakovreden center poleg drugih dveh večjih centrov. Toda ta mobilizacija ni bila »poglavitna« naloga in tudi Kveder ne govori nič o mobilizaciji za potrebe izčrpanih brigad na Kranjskem.

Sicer pa, kakor povedano, Dušan Kveder v omenjenem svojem zapisu omenja dva cilja, ki naj bi ju imela Štirinajsta na Štajerskem: »prvega«... »da bi s svojo prisotnostjo in aktivnostjo kot večja operativna enota, politično prekaljena v nestetih borbah z zunanji in notranji sovražnikom, bila v zvezi (podčrtal S. S.) za politično aktivizacijo ljudskih množic na Štajerskem, njihovo močnejšo pritegnitev v narodnoosvobodilno borbo, ki je tedaj zaostajala za razvojem v drugih pokrajinah Slovenije in bila bolj kakor druge pokrajine izpostavljena nemškemu hitlerjanskemu vplivu«. (Isti vir).

Resnične poglavitne naloge Štirinajste na Štajerskem so torej bile v prvorazrednem političnem poslanstvu mednarodnega, jugoslovanskega in slovenskega pomena, ne pa v »novačenju«, ki je lahko v politični vojski, kakor je bila naša, samo posledica določene široke politične akcije Ambrožiča pa razen povedanega v svojem intervjuju res pozneje in podrejeno »razen« »novačenja« kot »naslednji razlog« navaja tudi politične naloge Štirinajste na Štajerskem, zato mu kot izrazitemu vojak tega spodriklja ne moremo šteti v največje zlo.

NAPAČNA OBRAZLOŽITEV OSNOVNIH VOJAŠKO-TAKTIČNIH RAZLOGOV ZA POHOD ŠTIRINAJSTE

Ce Ambrožiču, denimo, zaradi nepoznavanja globokih perspektivnih intencij, zaradi katerih je GSS predvsem napotil Štirinajsto na Štajersko, nekoliko odpustimo podrejanje eminentnih političnih nalog »novačenju«, mu pa gre kot vojak uhuja zamera za drastično nepoznavanje znanih vojaško-taktičnih, temeljnih razlogov, zaradi katerih je morala Štirinajsta kreniti na Štajersko pozimi in čez Hrvaško. Ta zamera gre — in to velja še nekaterim drugim piscem o teh vprašanjih! — tudi anonimnemu vpraševalcu za njegova nepotrebna in tendenčna vprašanja pri intervjuju: »Marsikoga preseneča smer, ki si jo je Štirinajsta divizija izbrala na tem pohodu.« »Vse to je res, toda z druge strani smo slišali, da je Slandrova brigada šla po krajši poti dvakrat čez Savo, ne da bi se ji kaj hudega pripetilo.« »so morali kasnejši dogodki dokazati pravičnost sklepa, da divizija krene na Štajersko po tako dolgi poti.« »Kaže pa, da so neuspehi Štirinajste v nadaljevanju okrnili vrednost manevra prek Hrvaške.«

Danes, ko bi morali biti odgovori na podobna vprašanja, zakaj pohod Štirinajste pozimi in zakaj po dolgi in tvegani poti čez Hrvaško, jasni že vsakemu učitelju, da bi te temeljne stvari potem lahko pravilno razložil učenec IV. razreda osnovne šole, ko pri zgodovini jemljejo tudi obdobje Štirinajste divizije, danes te elementarne stvari očitno niso jasne niti Ambrožiču, niti njegovemu vpraševalcu! Zato seveda takšnim vprašanjem ustreza tudi vsebina odgovorov, saj kaže na ignoriranje takratnih prevladujočih silnic, ki so vrhovnemu komandantu in glavnemu štabu Slovenije narekovala verjetno težko dilemo, končno pa le odločitev za usmeritev divizije v zimskem času in po dolgi poti čez Hrvaško na Štajersko.

V odgovorih na citirana vprašanja Ambrožič govori nekaj o »splošno veljavnem načelu, da se je treba bojevati tudi pozimi« in podobno. Smer čez nevarno Hrvaško je utemeljil s tem, da je GSS »hotel, da divizija ostane celovita«, hkrati pa pravi, da je bila »dolgotrajnost pohoda kaj nevarna njegovim konspirativnim nalogam, nato pa razen drugih »pomankljivosti o varianti pohoda divizije čez Hrvaško odkrije tudi še več njenih »ugodnosti«, kakor je, postavimo, tista, ki pravi: »čez Hrvaško se je bilo moč gibati prikrito, to pa je bil poglavitni pogoj, da bi presenetili Nemce onkraj Sotle.« Dejansko pa za divizijo na pohodu ni bilo nobene od teh dveh »ugodnosti«, saj ni bilo posebne možnosti za prikrito gibanje divizije na njeni tako dolgi poti: dolžina njene razpotečene kolone je bila namreč v primerih stroge pripravljenosti dostikrat dolga kar po več kilometrov — to pa res ni šivanka, ki bi lahko ostala prikrita mreži ustaških in nemških obveščevalcev na Hrvaškem! Sicer pa je imela divizija tamkaj tudi več večjih in manjših spopadov z ustaško vojsko — le kako naj bi potem ostala na Hrvaškem prikrita in kako naj bi potem Nemce na Štajerskem presenetila?! Sicer pa so ohranjeni celo nemški dokumenti, ki pričajo, da so divizijo, katere smer v končni fazi je očitno kazala proti določenemu odseku Štajerske, še pred njenim prihodom pričakovali z alarmnim stanjem področnih nemških enot...

Da bo torej jasna ta »presenetljiva« smer divizije čez Hrvaško, in da bo končno jasna odločitev, zakaj je morala tja oditi v zimskem času, naj ponovimo še tole objavljeno obrazložitev Borisa Kraigherja:

NADALJEVANJE

Tudi žuželke so lahko orožje

V mnogih laboratorijih uporabljajo žuželke za najraznovrstnejše poizkuse. Našli jih bomo v steklenih posodah in v kletkah, v hladilnikih in termostatih. S posebnimi letali jih prevažajo nad bolj in v umetnih satelitih skozi vesolje, največkrat pa letajo »v lastni režiji« s pomočjo kril in vetrov nad našimi glavami, posevki, vrtovi in sadovnjaki. Včasih jih kot slepe potnike prevažajo tudi tovorne in vojne ladje, kjer se med vojni gostje po shrambah in skladiščih.

Žuželke videmo posamič in v rojih, kot bube in že odrasle. Najti jih je na vsakem koraku, zakaj na našem planetu so nasteli več kot 650.000 raznih vrst žuželk.

Tiste žuželke, ki spadajo med škodljivce, uničijo letno do deset odstotkov celotnega pridelka na svetu. Žuželke se množe neverjetno hitro. Samo par muh bi v enem samem letu imel 15.668.181.200.000.000.000.000 potomcev v primeru, če bi se ličinke izlegle iz vseh jajčec. V nekaj letih bi potem takemu muhe napolnile ves prostor na našem planetu. To pa se, na srečo, ne more zgoditi, ker vremenske razmere in številni sovražniki preprečujejo neomejeno razmnoževanje žuželk. Zato tudi hmeljska uš (phorodon humuli) ne more na leto imeti 10²³ potomcev, kolikor jih bi teoretično lahko bilo. Če pa bi par teh uš res lahko imel toliko potomcev, potem bi njihova vrsta — če bi se postavile druga ob drugo — segala od Zemlje do kakke zvezde, ki je od nas oddaljena dva tisoč petsto svetlobnih let. Čeprav se to v praksi ne more uresničiti, nam le kaže, kako fantastično hitro se lahko razmnožujejo žuželke.

Kljub temu pa smo včasih le priča množičnemu pojavu kobilic in drugih žuželk. To se dogaja v primerih, ko vremenske razmere blagodejno vplivajo na razmnoževanje in ko človek ničesar ne stori ali pa zakasni z akcijo za uničevanje teh žuželk. Neki britanski znanstvenik je 1899. leta ugotovil velikost enega izmed rojev kobilic nad Rdečim morjem. Roj je bil velik skoraj šest tisoč kvadratnih kilometrov, kobilice v tem oblaku pa naj bi bile težke 44.000 ton. Od žetve na poljih, kamor so se spustile te kobilice, ni ostalo niti sledu.

Maroške kobilice so vdirale tudi nad naše kraje. To se je zgodilo 1933. leta v Banatu in 1947. leta v Črni gori. V boj proti maroškim kobilicam so 1947. in 1948. leta v Črni gori pritegnili kakih 100.000 ljudi, porabili pa so 450 ton strupenih vab in 220 ton karbolinske emulzije. Vse to se je dogajalo na površini kakih 100 kvadratnih kilometrov. Kaj bi šele bilo, če bi navale kobilic bil še hujši. Ko so kobilice odletale oz. bile uničene, je koruza bila videti, ko da jo je oklestila toča. Povsod tam, kjer je bila prej zelenjava, pa je ostala pusta zemlja.

Za biološko vojskovanje so zelo pomembni podatki o tem, kakšnih žuželk v ustreznih deželi še ni, čeprav bi se tam lahko razmnoževale. Iznenaden pojav žuželk lahko povzroči ogromno škodo v najglobljem zaledju dežele, ki je sicer ni moč okupirati in ki morda niti ni v vojnem stanju.

V biološki vojni utegnejo za uničevanje koruznih polj uporabljati koruznega molja, njegovega sorodnika za uničevanje riževih polj, koloradskega hrošča pa za uničevanje krompirja. Razen teh pa imajo na izbiro še vrsto drugih škodljivcev.

Čeprav so biološko vojno obsodili in prepovedali, so jo tu in tam le poskušali izvajati, v laboratorijih mnogih agresivnih držav pa resno računajo, da bi bilo moč tudi z žuželkami doseči ustrezne bojne rezultate. Uporabljanje žuželk v te namene pa je lahko zelo nevarno, saj se bodo odločili za take, ki so najučinkovitejše in nimajo prirodnih sovražnikov. Tu gre predvsem za žuželke, ki jih razmnožujejo v laboratorijih in ki so postale odporne proti mnogim insekticidom. Navadnih kemičnih sredstev proti tem žuželkam ni moč uporabljati, ker so neučinkovita. Tista sredstva, ki pa jih bi lahko uporabljali, so navadno strupena tudi za človeka.

Zagovorniki biološke vojne pričakujejo velik uspeh od tega, če bi po nasprotnikom ozemlju širili kombinirane populacije žuželk, izmed katerih bi nekatere napadale žitarice, gozdove in hrano po skladiščih, druge pa prenašale klince nalezljivih bolezni. Posledice takih metod biološkega vojskovanja utegnejo biti zelo nevarne za vsakogar, ki ni čuječen in pripravljen, da hitro in učinkovito odgovori z nasprotnimi sredstvi, ki jih že pozna in ki jih tudi ni težko pripraviti.

Žuželke so vselej širile nalezljive bolezni. Lahko jih tudi umetno okužijo in potem bodo nekatere vrste bolj prenašale kuge, človeške uši pa tifus. Okužene žuželke bi spravili na manjše glodalce, te pa v posebnih bombah, ki ne bi imele razstreliva, spuščali iz letal v bližino taborišč vojaških enot in

naselij, v katerih izvajajo mobilizacijo. To so poskušali storiti 1940. leta Japonci na Kitajskem in 1952. leta Američani na Koreji. Sedaj pa o podobnih primerih poročajo tudi iz Vietnama, kjer so krivci spet Američani.

Biološka vojna že dolgo ne spada več v področje domišljije. Taka vojna je povsem možna, pripelje pa lahko do katastrofalnih posledic na posameznih območjih. To se utegne zgoditi povsod tam, kjer ne računajo nanjo, kjer ne pripravljajo obrambnih sredstev, kjer se prebivalstvo in vojska ne pripravljata na zaščito pred biološkim orožjem in kjer so higienski razmere na nizki stopnji.

Dr. B. Pekić

Borci, obiskujte kino predstave...

● KINO »CENTER«, KRANJ
7. II. 1967, ob 18, 19, 20 — »Ljubzen plavalaske«, češki film

● KINO »STORŽIČ«, KRANJ
7. II. 1967, ob 15.30, 20 — »Pustolovščine Lamyja Coutouana«, franc. film
Ob 17.30 — »Ekspres polkovnika Ryana«, amer. barv. CS film

● KINO TRIGLAV, LJUBLJANA
Od 9. do 10. II. 1967 — »Nedelje v mestu Avrayus«, franc. CS film
Od 11. do 13. II. 1967 — »Včeraj, danes, jutri«, ital. barv. CS film
V režiji Vittoria de Sice
14. II. 1967 — »Neustrasni«, I. del filma »Ljudje in zastave« mad. barv. CS spektakla

● KINO VEČE
Od 9. do 9. II. 1967 — »Na pristanški obali«, amer. drama
Od 10. do 12. II. 1967 — »Od tod do večnosti«, amer. drama

● KINO ZALOG
Od 11. do 12. II. 1967 — »Aman-dusa«, slov. barv. CS film po povesti Ivana Tavčarja »V ZALI«

● KINO ZADOBROVA
8. II. 1967 — »Nikolajeta Bursac«, dom. vojna komedija

Od 11. do 12. II. 1967 — »Lepa Lola«, špan. barv. filmska verzija znamenitega Dumasovega romana »Dama s kamelijami« s Sarito Montiel v glavni vlogi

● KINO »PECA«, PREVALJE
predvaja v svojih kinematografih na Ravneh, Prevaljah, v Mežici, Zerjavu in Črni na Koroskem v mesecu februarju 1967 naslednje filme:
— »Vesela dekleta«, amer. CS film
— »Hazarder«, amer. CS film
— »Hajduk Janušek«, češki barv. CS film
— »Zakon na italijanski način«, ital. barv. CS komedija
— »Tolpa angelov«, amer. barv. pustolovski film
— »Spartaki«, amer. barv. CS zgodovinski spektakel
— »Orientalne noči«, ital. barv. CS film
— »Besen pretrje«, nem. barv. CS film
— »Ekspres polkovnika Ryana«, amer. barv. CS vojni film
— »Faraoni«, I. in II. del, poljski barv. CS zgodovinski spektakel
— »Sreča«, franc. CS film
— »Umrla so v škornjih«, amer. barv. slov. barv. CS film
— »Buračkov dvajsetletje«, ruski barv. film - risanka
— »Fatamorgana«, amer. kriminalni film
— »Otok čudežev«, amer. film za mladino

Partizanska ljudska pesem

Ceprav je ta rubrika vzbudila med našimi bralci veliko zanimanje, doslej še nismo prejeli pravih imen avtorjev pesmi, ki smo jih objavili v št. 2 »TV 15«. Sicer je ime Antona Korosca znano, vendar bi radi kaj več zvedeli o nastanku objavljene Romance ter o njenem avtorju. In kdo je Janez Solar? V današnji številki objavljamo dve pesmi. Kdo sta Andrej Galeb in Zora? Pesmi sta bili napisani še v času narodnoosvobodilnega boja.

ZORA:

Sestra padlega partizana

V hribih nekje moj brat leži.
Na grobu njegovem križa ni,
na grobu njegovem cvetja ni.

Drugi nihče se ne zmeni zanj,
žalostinko mu poje le črni vran
in veter ihti nad njim noč in dan.

Jaz slišim klic daljni sredi noči:
»Sestra, miru moji duši ni,
dokler naš narod pod tujcem ječi!«

»O, moj brat, pokoj tvoji duši,
narodu sinil bo svoboda dan,
narod trpeči bo mašteván,
preden ti trava vzklije na ruši!«

ANDREJ GALEB:

V boj, Tolminci!

V boj Tolminci, puntarski sinovi!
Nova pravda zdaj na svetu rase,
nova pravda za vse večne čase:
Za rodove vse, ki so pred nami,
za grobove bratske med gorami.

V boj Tolminci, puntarski sinovi!
Punta zdaj ne smemo zamuditi,
staro slavo treba obnoviti:
Soča kliče svoje borce drage,
Bijte, bijte, gonite sovraže!

V boj Tolminci, puntarski sinovi!
Pesem naša že povsod odmeva,
rod tolminski zopet jo popeva:
Mi smo stari puntarski sinovi,
sonce naše je in naši novi dnovi!

V boj Tolminci, puntarski sinovi!
Soča v morje naj spet bistra teče,
narod voljo svojo naj izreče:
Naj Slovencev rod v svobodi vstane!
V boj Tolminci, vsi med partizane!
Bijmo, bijmo, gonimo tiranel!

BOMBE za »obletnico«

Naša družba je pokazala velikansko mero strpnosti in razumevanja do nekdanjih jugoslovanskih državljanov, ki so iz političnih razlogov zapustili domovino ob koncu druge svetovne vojne. Pripravljena je pozabiti na njihovo negativno delovanje med narodnoosvobodilnim bojem in jim dokazati, da je zanje najbolje, če se vrnejo, se prepirajo, kako živijo naši ljudje in se skušajo prilagoditi razmeram v naši državi.

Toda veliko nekdanjih okupatorjevih sodelavcev je raje ostalo v tujini. Kaže, da se v nekaterih državah kar dobro počutijo. Tamkajšnje oblasti dovoljujejo delovanje političnih emigrantskih organizacij, ponekod jih celo ščitijo in podpirajo.

Cetniškim, ustaškim in drugim reakcionarnim emigrantskim organizacijam v tujini seveda ni všeč razvoj Jugoslavije, njen iz leta v leto naraščajoči ugled v svetu, njen silni notranji razvoj, zakaj s tem se jim izmika še tista namišljena »možnost«, da bi se »vrnili in prevzeli oblast«. In zato se zanašajo nad našimi državljanji v tujini: nad našimi delavci, ki delajo v inozemstvu in katere skušajo z vabljenimi obljubami spraviti medse, potem pa krvavo obračunajo z njimi, ker se jim upirajo — in nad našimi diplomatskimi predstavniki. Kolikokrat smo z ogorčenjem v srcu prebirali poročila o bombnih napadih na naša diplomatska predstavništva, ki so že zahtevali smrtno žrtve. Tako je bilo že dostikrat v Zahodni Nemčiji, tako je bilo tudi drugod in tako je bilo konec januarja tudi v Združenih državah Amerike in Kanadi.

Terroristična akcija, ki so jo izvedli reakcionarni emigrantski elementi v ZDA in Kanadi, je bila skrbno organizirana. Namešeni eksploziv in bombe so počili v noči z 28. na 29. januar skoraj hkrati: v Washingtonu ob 3.50, v San Franciscu ob 4.05, v Chicagu, New Yorku in Ottawi ob 4.40, v Torontu pa nekaj pozneje. Materialna škoda je velika (saj je na primer v Wa-

Razgledi s 46. vzporednika

shingtonu bomba razbila zid iz armiranega betona v premeru enega metra), ob napadu v New Yorku sta bila poškodovana dva uslužbenca jugoslovanskega konzulata, v plinu, ki se je razvil po eksploziji, pa se je zadušil neki gasilec.

Jugoslovanska vlada je ostro protestirala. Močna je bila tudi reakcija vseh naprednih krogov v ZDA in Kanadi ter reakcija tiska. Po diplomatskih kanalih so prišla opravčila, najvidnejši politiki so govorili o vandalizmu, gnusnih incidentih itd., zagotavljali, da bo policija razkrinkala teroriste in da je takšno početje sramota za državi, kakršni sta Kanada in ZDA.

Ugotovljeno je bilo, da so teroristi s temi napadi hoteli proslaviti »obletnico« tistega dne, ko je nekdanji jugoslovanski kralj Peter pod Churchillovim pritiskom moral poslati Subašića k partizanski vladi. Tisti kralj Peter, ki so se mu jugoslovanski narodi enkrat za zmeraj odrekli na zasedanju AVNOJ v Jajcu, ki se zdaj potika po svetu in daje snov bulvarskim časopisom in ki se gre zdaj nekakega reklamnega agenta za neko kalifornijsko podjetje — in ki je bil nekaj dni pred terorističnimi napadi v New Yorku, kjer si je privoščil politično pobarvano tiskovno konferenco.

Terroristični napadi v ZDA in Kanadi so pokazali, da oblasti v teh državah trpija takšne organizacije, ukrepanje oblasti in policije po napadih pa bo pokazalo, ali sta Kanada in ZDA pripravljeni enkrat za vselej opraviti s to politično golaznijo.

Napetost med Belgijo in Kongom

Nekdanji belgijski Kongo je prinašal kolonialistom velikanske dobičke, saj je izredno bogata dežela. Belgijska »Union Minière du Haut-Katanga« (»Rudarska družba Gornje Katange«), ki so jo ustanovili pred 61 leti, je tretji najmočnejši proizvajalec bakra na svetu, daje zahodnemu svetu več kot polovico kadmija, je najmočnejši proizvajalec kobalta in radija na svetu itd. Družba ima v Kongu nad dva tisoč evropskih strokovnjakov in zaposluje desetkrat toliko domačinov.

In kaj je dobival Kongo od vsega tega bogastva: »Union Minière« je imela v rokah valet kongoškega gospodarstva. In dežela je še naprej tlačila v zaostalosti, tako da je imela ob proglasitvi neodvisnosti manj kot dvajset ljudi s fakultetno izobrazbo... »Union Minière« je tudi poskrbel, da so v Kongu takoj po proglasitvi neodvisnosti zavladali nemiri, da se je katanski Combe uprl Lumumbi, da je Patrice Lumumba izgubil življenje...

Razmere v mladi državi so se spreminjale, beli najemniki so se nekaj časa klali in streljali, naposled pa se je položaj kolikor toliko umiril, ko je prevzel državno krmilo v roke nekdanji polkovnik in sedanj general Joseph Mobutu. Pogoltni je Combeja in se sredi lanskega leta lotil »Union Minière« ter drugih kapitalističnih družb v Kongu. Zahteval je, naj tuje družbe prenesejo svoj sedež v Kinshasa, da bo vlada vedela, kako gospodariti, zahteval je, naj ima Kongo večji delež pri dobičku. Če ne... Če ne, bo ustanovil kongoško družbo in nacionaliziral tuje.

Belgijski kapitalisti so bili gluhi na to uho. Izmikali so se, zavlačevali — vse do konca prejšnjega leta, ko je Mobutu ustanovil kongoško družbo, nacionaliziral (sam sicer pravi, da je »kongoziral«) trinajst podružnic »Union Minière« in zagrozil, da bo tako naredil tudi »Société Générale du Belgique« (»Belgijska splošna družba«), najmočnejšim belgijskim industrijskim koncernom.

Belgijski industrialci in finančniki so se prestrašili in naposled pripravili Mobutuja do tega, da bo zadeva prišla pred mednarodno sodišče. Predvsem so se ustrašili Mobutujevega sklepa, da bo nova kongoška družba dala trideset odstotkov akcij na razpolago drugemu tujemu kapitalu. Belgijci dobro vedo, kdo se bo polastil teh akcij: Američani. Spor med Američani in Belgijci zaradi kongoških naravnih bogastev je stal toliko kot »Union Minière«: leta 1906 je namreč ameriški koncern Morgan skušal pripraviti belgijskega kralja Leopolda II. do tega, da bi mu prodal Katango. Čeprav kralj tega ni storil, so Američani polagoma prodirali v Kongo s kapitalom, tako da so danes že drugi najmočnejši tuji kapitalisti v tej državi.

Kongoška bogastva so všeč tudi drugim. In ti »drugi« (iz Zahodne Nemčije, Portugalske, Francije, Južnoafriške republike, Smithove Rodezije) so pripravljeni pomagati svojemu staremu sodelavcu: Combeju. Dajejo mu denar za novačenje najemnikov v Evropi in za oboroževanje katanske vojske, ki mu je baje še zvesta. Portugalska vlada mu je dovolila, da ima v sosedni Angoli oporišča. Na srečo je kongoška nacionalna armada enakovredna vojaška organizacija, tako da si Combe za zdaj še ne upa tvegati spopada z Mobutujem.

Toda kaj bo takrat, ko si bo upal. Spet bo tekla kri v Kongu, spet bodo za denar streljali in klali beli najemniki iz Evrope. Vse pa samo zaradi dobičkaželjnih in nepopustljivih tujih kapitalistov. Kako neizprosni so kapitalisti, je dokaz Vietnam, čeprav ga sploh ni mogoče primerjati z dosti bogatejšim Kongom.

Mobutu je s svojimi dejanjem sicer začel uredničevati stvar, za katero je dal življenje Patrice Lumumba, toda svet je zaskrbljen, kako bo spor z »Union Minière« izpeljal. S krvjo ali brez nje...

STANE IVANC

Armand Lanoux: Poveljnik Watrin

Cepprav današnji bralci niso preveč naklonjeni knjigam, ki govore o vojni, in raje sega po delih z vedrejšo vsebino, bo roman francoskega pisatelja Armand Lanouxa POVELJNIK WATRIN gotovo zbudil zanimanje. Gre namreč za zelo dobro delo, naši bralci pa Lanouxa tudi že poznajo po romanu »Ko se umakne morje«, ki sodi tudi pri nas med zelo brane tekste. Pripranas, da bo drugi roman tega doslej neznane sodobnega francoskega mojstra deležen pozornosti in priznanja slovenskih bralcev, ni neosnovano. Roman je namreč napisan izredno zanimivo, s plastičnimi podobami glavnih junakov, človeško toplo in tako, da bralca ogreje. Zato bo vsi vsem istim številnim prijateljem knjige, ki si žele predvsem zanimivih zgodb, ni manj pa ne bo Lanouxov roman privlačen za zahtevnejše bralce, ki od knjige terjajo še kaj več. Pisatelj namreč načeloma v tem romanu celo vrsto moralnih problemov, ki jih sprožijo vojna, razpad in okupacija. Pri obravnavanju teh moralnih vprašanj pa prihaja pisatelj do zanimivih rešitev, ki bodo vzbujala pozornost tudi naših ljudi. Dve stvari sta torej, na katere je opozoriti pri tem tekstu: zanimiva zgodba in lepa, skrbno oblikovana pripoved ter moralni problemi, ki se rode z vojno.

Ce na kratko prikažemo, za kaj gre v tem romanu, nismo v zadregi. Zgodba je sorazmerna preprosta, vsekakor pa jasna. Pisatelj pripoveduje o francoski vojski in predvsem o nekaterih njenih oficirjih v letu 1940, ko je prišlo do usodnega spopada na zahodni fronti in do zloma francoske armade. Pisatelj nam najprej predstavi neki bataljon francoske armade in njegove oficirje v tistih usodnih dneh, neposredno za frontno črto. Vse prvi del romana obstoji v tem, da nam pisatelj predstavi glavne junake svoje pripovedi, orisuje čas in okolje in konflikte med ljudmi v tem okolju. Osrednja osebnost je poveljnik bataljona major Watrin, poklicni oficir stare šole, pristaja strogo vojaške discipline, pokorščine in oficirske časti. Njegov poslaviti nasprotnik je mladi poročnik Soubeyrac, po poklicu profesor, sicer pa levičarsko usmerjen in zato v vojaških dokumentih posebej zaznamovan. Poleg njiju pa spoznamo še celo vrsto oficirjev, ki nato bolj ali manj odločilno posežejo v dogajanje. V drugem delu romana se seznanimo z dogajanjem na fronti. Nemci so prešli glavno linijo in

bataljon je ostal že daleč zadaj, bolj ali manj pozabljen. Vrhovni poveljnik je ukazal v svoji zadnji bojni vrstici, ki je dosegla bataljon, vztrajati do konca in do zadnjega moža. Watrin se sprva hoče držati tega navodila. Potem pa vendarle trezno presodi situacijo in po lastnem preudarku ukaže umik. Seveda ves bataljon konča v ujetništvu, toda spet je komandant tist, ki prepreči nepotreben spopad in prehlajanje krvi. V tretjem delu se srečamo z bataljonom oz. njegovimi oficirji v ujetniškem taborišču. Major Watrin se je zdaj povsem spremenil, in ta vojak stare šole se odloči za pobeg iz taborišča, pri tem pa ga Nemci ubijejo. Prav v ujetniškem taborišču pa se v dogaj-

janjih, ob razgovorih med ujetimi oficirji krešejo mnenja in rešujejo razni moralni problemi, kot vprašanje odpora, časti, ubijanja v vojni itd. Lanoux je imeniten pripovednik. Njegove osebe in značaji so plastično oblikovani, orisi dostikrat napetih situacij so ostri in pronicavi. Lepota in posebnost francoske narave so prikazani z veliko prepričljivostjo kot nekakšna spremljiva značajev ljudi in grdi strani, ki jih prinaša vojna. Zato roman o poveljniku Watrinu upravičeno velja za mojstrovino, ki jo je vredno vzeti v roke. Založba Obzorja, ki je izdala slovenski prevod romana (prevod Severin Šali) je vsekakor imela z izbiro srečno roko. R.

NOV MOŠKI PEVSKI ZBOR

Tri leta so pretekla, odkar je v Kopru prenehal obstajati moški pevski zbor, ki je zelo uspešno deloval vrsto let. Zbor so sestavljali večinoma nekdanji partizani, zato smo v pevstvu vrzel še bolj občutili. Člani nekdanjega pevskega zbora so večkrat menili, da bi zelo radi sodelovali, če bi prišlo do usta-

• Tednik TV 15 najcenejši med tedniki v Sloveniji. Letna naročnina le 1600 S-din.

Inštitut za nacistično »miselnost«

Na univerzi Susexu v Angliji je prof. Norman Cohn odprl središče za raziskovanje nacističnega vprašanja, za raziskovanje pojave nacističnega Führerja in za raziskovanje vprašanja protizidovske gonje za časa nacizma. To raziskovalno središče je le oddelek novega centra za raziskovanja na področju kolektivne psihopatologije (nauk o duševnih boleznih).

V programu tega središča je tudi vrsta intervjujev, med katerimi so tudi pogovori z nekaterimi bivšimi esesovskimi stražarji koncentracijskega taborišča Auschwitz.

Nalogo, ki jo je prevzel med sodelavci tega inštituta dr. Dicks (bivši primarij klinike in pisec dela »Primer Rudolfa Hessa«), bo izvedel v soglasju z zahodnonemško vlado. Dr. Dicks bo skušal (med drugim) ugotoviti, ali so bili nekateri nacisti neposredno seznanjeni z omenjenimi vprašanji oz. ali so bili glede tega s psihološkega vidika sploh normalni. Angleški strokovnjaki bodo tudi skušali ugotoviti, »do kakšne oz. do kolikšne mere so bile Hitlerjeve ideje v skladu z njegovo nenormalno psihično nastrojenostjo«.

Janez Justin — osemdesetletnik

Dne 23. decembra lani je praznoval osemdesetletnico svojega življenja najstarejši član našega združenja tovariš Janez Justin iz Prevoja pri Lukovici.

Obiskal sem ga na domu, ko je na večer pokladal živini in opravljal druga kmečka dela, čeprav v tako visoki starosti. Sprejel me je namenejanega obraz. V živahnem pogovoru smo se vsi, kar nas je bilo tam, spominjali preteklosti, vmes pa trčili na njegovo zdravje.

Pripovedoval nam je, kako je še zelo mlad odšel za kruhom v Ameriko, kaj vse je tam doživel in kako se je vrnil, si kupil majhno kmetijo, da je lahko preživljal družino. Ze takrat je bil napredno usmerjen.

Tako je dočkal II. svetovno vojno. Takoj v začetku se je postavil na stran OF. Najprej je bil intendant, nato pa predsednik vsakega odbora. Mnogi partizani so našli pri njem zavetišče, v hiši je bil tudi bunker, kjer so živeli kurirji. Tudi v najhujših razmerah ni popustil, saj je njegova hiša ob glavni cesti Celje—Ljubljana. Partizani so ga poznali kot Skalo in kot skala je vzdržal vse.

Po vojni je bil predsednik krajevnega odbora OF na Prevoju, deloval pa je tudi v drugih organizacijah. Utrjeval je ljudsko oblast ter usmerjal delo. Vedno je bil za tovarništvo in iskrenost, tak je še zdaj.

Zadovoljen je s svojim delom za skupno stvar, želi si le še zdravja in dostojnega življenja, da bi užival sadove svojega dela. Posebno rad pa se spominja bojev za svobodo.

Hitro mi je potekel čas, namenjen obisku. Poslovil sem se z željo, da bi nas vedno vezale tako tovarništvo kot nas je med vojno in da bi v sreči in zadovoljstvu preživeli še mnogo let.

Janez Justin pa ob tako visokem jubileju pozdravlja vse osemdesetletnike, člane ZZZB po domovini.

MIHA POZAR

N

LJUBLJANA

TUDI LETOS

TRADICIONALNI GOSPODINJSKI TEDEN

DO 11. FEBRUARJA

VELEBLAGOVNICI in poslovalnicah:

— TRGOVSKA HIŠA, Tomšičeva ul. 2 —

IV. nadstropje

nama

nama LJUBLJANA

Ne pozabite na tisk!

Nekatera združenja borcev se zavedajo, kakšno vlogo ima naš tisk, in se redno ukvarjajo z njegovim širjenjem. Druga pa so glede tega manj delavna in skrbna.

Prav bi bilo, če bi na letošnjih skupščinah združenj povsod razpravljali tudi o številu naročnikov na list »TV 15«, kolikor še niso. Ugotovljamo, da so še vedno velike možnosti za povečanje števila naročnikov po mnogih krajih, hkrati pa vsi vemo, da obveščenost članstva še zdaleč ni popolna.

Revija »Borec« ima 4.000 naročnikov. Letos uredništvo ne bo bistveno spremenilo splošne smeri revije. Poleg spominov in člankov o osvobodilnih gibanjih po svetu bo revija obravnavala tudi probleme naših borcev in vse naše družbe, objavljala razne polemike itd. Letna naročnina nanjo znaša 24 novih dinarjev, ki jih bodo naročniki plačali v dveh obrokih prek poštarjev.

Priporočamo, da skušate dvigniti število naročnikov revije »Borec« zlasti med mladimi. Obenem pa obveščamo naročnike revije »Borec«, da je izšla 12. številka za leto 1966

Upravi »TV 15« in revije »Borec«

Imeli smo ljudi — v poljani cvet, imeli smo jih, — vrhu gore hrast...

STANKO BRUS

17. januarja je umrl vasi Lipce pri Blejski Dobravi tov. Stanko Brus, rojen 21. aprila 1917 v Novem svetu pri Logatcu. V rani mladosti se je preživljal kot sin številne delavske družine kot pastir in hlapec, leta 1938 pa so ga vpoklicali v italijansko vojsko. Julija 1943 se je na Siciliji skupaj z mnogimi rojaki vdal Američanom, nakar so ga odpeljali v ujetništvo v Alžir. Tam se je med prvimi prijavil za vstop v NOV. Kmalu je postal borec 4. prekmorske brigade, dal matinske diviziji. Po demobilizaciji leta 1946 se je zaposlil v jesenjski železarni, 1966 pa je bil invalidsko upokojen. Pred leti se je hudo ponesečil v jekličivarni, več kot leto dni se je zdravil po bolnišnicah v Ljubljani in na Jesenicah, nato pa je bil več let vratar, saj so mu morali amputirati levo roko v rami. K zadnjemu potoku so ga pospremili številni tovariši iz železarne s praporci.

KAREL ZORKO

IVAN DOLTAR

Nekaj dni pred novim letom je preminil daleč naokoli znani in priljubljeni Kovčev ata »osemdesetletni Ivan Doltar iz Semčica. Bil je prava belokranjska korenina, poln elementarne segavosti in dobrosrčnosti, ki ga je spremljala vse do zadnjega dne.

Zo pred vojno se je navduševal za napredne ideje in tako vzgajal tudi svoje otroke. Imel jih je osem, od njih je bilo kar sedem partizanov. Čeprav je slovel kot izvrsten rokodelce, je v trdem kovskem poklicu komaj prigaral toliko, da je lahko preživljal številno družino.

Po okupaciji se je brez pomislekov opredelil za OF in partizane. Od začetka vstaje je vse svoje sposobnosti posvetil osvobodilnemu boju. Koval je dele za partizansko orožje in jih poleg drugih potrebnih pošiljal borcev za svobodo. Leta 1942 sta z njegovim privoljenjem odšla v partizansko stvarilno vojsko. Ljube je še isto leto padel iz rok borec Smuške čete, leto pozneje pa še Ivan, ki se je boril v Cankarjevi brigadi. Zaradi sodelovanja s partizani je bil Doltar 1942. leta z ženo in štirimi hčerkami interniran na otok Rab. Italijani so njegovo domacijo docela opustošili in vse imetje zaplenili, medtem pa je on imel v taborišču vse do kapitulacije Italije. Tedaj se je sam kljub izčrpanosti napotil nazaj v Semčice, kamor se je vrnil šele po dveh mesecih pešačenja. Partizanom se je pridružil še pet otrok — sin in štiri hčerke, on pa je ostal doma in še naprej neumorno delal, kolikor so zmogle njegove shrane roke.

Šele po vojni si je skoraj brez pomoči skupnosti ponovno postavil svoj dom na ruševinah, v katerih so okupatorji napravili bunkerje. Pred tremi leti je stopil v zaslužni pokoj.

Vsi, ki so ga poznali, zlasti pa nekdanji borci, s katerimi je bil v najtežjih časih tako tesno povezan, ga bodo ohranili v najlepšem spominu. JK

NEŽA NAPRET

Dne 28. decembra lani je umrla tovariška Neža Napret, naročnica našega lista.

Rejona je bila 19. januarja 1893 v Marne pri Hrastniku kmetijska družina. Leta 1918 se je poročila s strojevodjo Rudolfom Napretom. Rodilo se jima je 9 otrok, do zdaj pa se jima je rodilo 18 vnukov in dva pravnuka.

Vsa družina je sodelovala v NOB. Možja in sina Franca so nacisti zabili 1944, sin Rudolf pa je pobegnil in postal bde do NOV. Franc se iz internacije ni več vrnil, umrl je marca 1945.

Po moževi in sinovi aretaciji, oziroma ko je sin Rudolf odšel k partizanom, je Neža ostala sama na posestvu. Kljub temu je marsikateri partizan našel v hiši hrano in zavetje. To so zvedeli gestapovci in prihrumeli 18. marca 1944 v hišo. Mater Nežo ter hčerke Marijo, Svo in Ančko so postavili k nočnim. Hčerke so potem ostrigli, med njimi tudi komaj 14 let staro Ančko. Domacijo pa so izropali.

Zadnja leta je posestvo upravljal sin Rudolf z ženo, oče in mati pa sta mu pomagala, dokler ju niso zapustile moči.

ZAHVALA

Podpisani Slavica Pavšič s sinom Rajkom, vdova po stoletnem vojaškem vojnem invalidu se zahvaljujem za pomoč in darilo za novoletno jelko ZB in ZVVI ter občinski skupščini Nova Gorica. Ta pomoč naju je spomnila na žalostno prežgano smrt dragega moža in očeta, po drugi strani pa naju je tolažila, ker sva se zavedala, da nisva pozabljena.

nama

in

— BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO,

Wolfova 1 — I. nadstropje

10 % POPUST

Posteljno perilo (konfekcija in metrsko blago), zavese, prti, serviete, brisače, posteljna pregrinjala, volnene in prešite odeje, plimoi, dekorativno blago, preproge, tekači, polivinil, podoliti, topili pod.

IZREDNA PRILOŽNOST — UGODEN NAKUP — VELIKA IZBIRA — PESTRI VZORCI

N

LJUBLJANA

MILE PAVLIN:

SOŠOLCI

Tako torej, je mislil Savo, ko je borec odšel. Preklete babnice. Da, tri tedne so že tukaj. Tri tedne traja vojna z njimi, ko jih obveščevalci navzkriž in menjaje se neprestano izprašujejo iste reči. Zenskam se že blede od vsega in od tega, ker jim ne dajo spati, odgovarjajo pa vsakokrat enako, čeprav očitno lažejo. Ne vem, nisem videla, ne gledam, kaj delajo drugi, jaz nisem, sem pozabila in podobno. Prekleta trma...

Kaj naj napravijo z ženskami? Če jih obsodijo na prisilno delo in pošljejo v Belo krajino, bodo težave z otroki še večje. Posebno pozimi, če se vse skupaj prej ne konča. Če jih spustijo, se nam bodo smejale in bodo beli že čez nekaj dni vedeli za vse podrobnosti z zaslisevanja, posebno še, kaj so jih spraševali. Se dobro, da se jim nisem nikoli pokazal in da so jih zaslisevali drugi, je pomislil Savo. Če Stanislav zve, da delam pri obveščevalni službi, bo takoj pomislil, da tudi njega česa sumimo in da sem se pretvarjal. Nič hudega, če ni tudi sam kaj vpleten v vso to zadevo. Kdo bi vedel...

Kaj pa — če je on? Kar streslo ga je ob tej misli. Mar mu ni povedal že nekatere take reči, ki jih ne bi smel? Prav lahko da je, saj je v vasi in daleč naokoli najbolj pameten. Kaj pa, če se nekeje v bližini klatijo domobranci obveščevalci, preoblečeni v skrivače? Če bi poslal v bližino vasi dva ali tri obveščevalce, ki bi se izdajali za dezertarje...

Prekleta ženska, je spet pomislil na tisto, ki so jo ujeli z baterijo. Najbrž je pozabila, kako je lagala prvič, ko so zaslisevali. Zdaj, po nekaj mesecih, je trdila, da to sploh ni ona, da so jo najbrž zamenjali s katero drugo ali pa se je katera druga izdajala zanjo. V bistvu zelo preprost in neumen izgovor, toda učinkovit.

Poklical je dežurnega in mu ukazal: »Tiste tri ženske izpustite in naženite domov. Naj se javijo pri meni naslednji...«

Kmalu jih je prišlo vseh, pet. Na kratko jih je seznanil z nalogo. Naj se zadržujejo okoli vasi, saj je tam dosti hoste. Za hrano naj se znajdejo sami. Čez nekaj dni bodo prišli nadnje z eno četo vojske državne varnosti, malo pokanja bo. Napisal jim je dovolilnice in takoj so odšli.

Kaj pa zdaj? Čakati slučaj, če bo kaj... Urejal je to in ono, prosil jih za tisto četo, tuhtal pozno v noč. Velikokrat je pomislil, da je vse skupaj podobno velikanski krizanki. Kljub vsemu trudu in delu stotin ljudi še vedno ne vemo dosti več kot prvi dan, je pomislil. Spomnil se je na nekaj zbadljivih pripomb, ki jih je slišal zaradi neuspeha od različnih strani. Pred nekaj dnevi ga je srečal komisar korpusa in mu kot v šali dejal:

»Sem slišal, da si se zelo izkazal. Si že našel radijski oddajnik?«

Pozno v noč je sedel pri seznamih vaščanov. Dva ali tri razrede osnovne šole je bila povprečna izobrazba. Mnogi so po šoli spet pozabili pisati, brali so jecljaje in z napakami. Samo neko dekle je imelo kar pet razredov, toda ni jih končala v domači vasi. Služila je pri trgovcu in gostilničarju neke blizu Ljubljane. Ko je zaradi vojnih dogodkov zamrla trgovina, nato pa še gostinstvo, se je vrnila domov. Brat je bil seveda pri belih in je baje padel ob italijanski kapitulaciji...

Kaj če bi... Ob imenu tega dekleta se je spomnil nove možnosti. Pripeljati nekaj deklet in jih zaslisevati. Na lep način, nekako kot v šali, jim pihati na dušo. Najprej o tem, kdo je iz vasi pri belih in kje je, kdaj ga je katera zadnjič videla in kje. Kdo hodi v postojanko in zakaj? Mar ne bi to lahko opravila tista četa vojske državne varnosti, ki bo šla v vas, da bi se navidezno spopadla z domnevnimi skrivači?

Se dobro bo. Dekleta bodo čez nekaj dni spustili in bodo po vasi pripovedovala o spopadu vojske državne varnosti s skrivači. Tako bodo tisti obveščevalci, navidezni skrivači imeli lažje delo, ker jim bodo bolj verjeli.

Spet torej samo čakati in čakati! Tista dekleta najbrž ne bodo kaj dosti povedala, razen če se bo katera kje zagovorila. Na vsak način, popolnoma nedolžen pri vsej zadevi v tisti vasi najbrž ni nihče. Se tako pameten obveščevalec sam ne bi mogel ničesar narediti, če mu ne pomaga najmanj ducat pomagačev. In med njimi je prav gotovo katera izmed deklet, ki jih bodo privedli. Če ne drugo, gre za živahno tajno delovanje, propagando, spravljane ljudi v postojanke in seveda tudi za vohunjenje...

Zdaj sem si pridobil ugled pri kaplanu, je pomislil, ko se je spomnil svojega ukaza, naj tiste tri ženske spustijo. Škoda, da jim nisem povedal, po cigavi priprošnji gredo domov. Sicer pa, morda jih še niso izpustili. Naj vse tri pred odhodom obiščem in jim sam to povem...

Naglo se je odločil in odšel k zaporom. Trenutek. Ženske so pravkar odhajale. Ustavil jih je in jim pokazal kaplanovo pismo. Še to je pristavil, kako je šel s pismom na »najvišjo komando« daleč v Beli krajino in tam dosegel, da so jih spustili. Obenem je naročil pozdrave za Stanislava. Ženske so mu hotele poljubiti roko, vabile so ga, naj jih obišče, da mu ne bo žal.

»Da me vaši moške najdejo doma in me pobijejo, ker sem partizan in ker v njihovi odsotnosti obiskujem njihove žene,« je kar tjavdan rekel na ta vabila Savo, se obrnil in odšel.

OSMO POGLAVJE

»Tovariš poročnik, dekleta smo pripeljali in naredili vse po ukazu,« je raportiral komandir čete vojske državne varnosti.

»Kako je kaj bilo? Je šlo težko? So jokale, se branile?«

»Ne preveč. Tiste tri babnice, ki ste jih pred kratkim izpustili, so povsod razbobnale, kako je bilo v našem zaporu. Da ni preveč hudo, samo večini je treba poribati pod in da so partizani hudo sitni. Pa kaplanov ugled je strahovito zrasel. Baje ima zveze s samim glavnim štabom in doseže vse, kar hoče. Tiste tri ženske so povedale, da je kaplan dosegel njihov izpust. Če nima kljuke res kakšnih zvez, če ni v ozadju spet kakšno vohunstvo...«

Savo se je nasmehnil. »Ni tako hudo, vem, za kaj gre in kako je bilo s tistimi zvezami kaplana in glavnega štaba.«

»Torej, dekleta smo pobrali. Le matere so v skrbah zaradi hčera, da jih ne bi zmedli partizanski belcebubi. Hčeram pa zaradi tega ni bilo preveč hudo. Menda si na skrivaj tudi želijo česa takega?«

Ko smo se vračali, smo priredili spopad med skrivači in nami. Trije naši so nas počakali v zasedi, malo so pokali, mi pa nazaj. Potem smo v vasi mobilizirali voz za ranjence. Naš Janez se je vozil na njem, zdrav kot dren in cel, samo ves povezan s povoji in malo pomazan s krvjo. Vseposod smo spraševali po skrivačih in uganjali mnogo hrupa. Ljudje v vasi so se izgovarjali, da sicer prihajajo k njim po hrano razni tuji, da pa oni ne upajo nikogar vprašati, kdo je kdo. Da pa se lahko vsakdo obleče v uniformo, ki jo dobi in ki zanjo misli, da jo potrebuje...

Savo je odslovil komandirja. Zdaj pa na delo, je sklenil.

Bilo je že pozno popoldne in imeli so jih zaprte skupaj, vseh šest. V nekdanji trgovini, ki je imela debela hrastova vrata in težke krize na oknih.

Bratranca in bojna tovariša

Tine in Edo sta bila bratranca. Oba doma iz Prebolda: Tine Škorjančev, a Edo Lubejev. Oba sta hodila v tovarno, oba je vezalo neokrnjeno sorodstvo; oba sta bila narodnjaka.

Tine je rad raztegnil harmoniko. Edo je rajši telovadil. Rada sta bila vesela. Kako tudi ne! Bila sta mlada in zdrava, vzgojena v dobrih družinah.

Prišla je vojna. Tine in Edo ni zalotila nepripravljenosti. Vedela sta, kje je njuno mesto; po nekaj mesecih okupacije sta postala partizana.

Tine je imel zvezo z zaročenko Kati. Stopala mu je zvesto ob strani in ga obveščala o dogodkih, ki jih je videla okoli sebe. Nenadoma pa se je vse spremenilo. Kati je obvestil neki policist, Slovenec po rodu, da sta Tine in Edo v veliki nevarnosti, da sta izdana. Dejal je, naj pazita, da ne bosta prišla v roke nemški policiji, zakaj čaka ju mučenje.

Postala sta še bolj previdna. Za Savinjo sta imela v grmovju skopan bunker. V njem sta čakala, kako se bo stvar razvijala; v bunkerju sta kovala načrte za akcije proti okupatorju in domačim plačancem.

Nekega dne pride nemški policist k Tinetovi zaročenki in ji reče:

— Kje je Martin Škorjanec?

— Ne vem, ničesar ne vem o njem.

— On je urar, kajne?

— Seveda je, toda jaz o njem ničesar ne vem...

— Vi ste njegova zaročenka, ali ne?

— Seveda sem... Kaj hočete od mene?

— Recite vašemu zaročencu tole: na žandarmerijski postaji imamo uro, s katero si nikakor ne znamo pomagati. V roke jo mora vzeti urar. Reci-

te vašemu Martinu, naj se zglaš pri nas, da nam popravi to vražjo uro. Ali boste?

— Seveda, samo če bo prišel...

Vedela je Kati, kakšna je bila tista ura. Tinčeta in Edo so hoteli na lep način izvabiti iz »brloga« in oba aretirati. Ker pa Tineta le ni hotelo biti na postaji, je prišel še gestapovec. Osorno je zahteval.

— Povejte, kje se v tem trenutku nahaja Martin Škorjanec?

— Tega pa res ne vem, je rekla Kati. Če se ne motim, je sedaj na vajah wehrmarchta.

— Ne lažete?

— Zagotovo ne vem, mislim, da je...

— Dobro! je gestapovec sklovenil z dolgimi prsti, še enkrat premeril z ostrim pogledom Kati, se odsekano zasukal in šel.

Sledili so dnevi napetosti. Ovađuhi so bili Tinetu in Edo na sledi. Vrtela sta se v vedno bolj zamotanem obroču. In nekateri vedeževalci so ju že celo videli, kako ju ženejo uklenjena, in ni se manjkalo niti takih, ki so jima prerokovali strašno smrt.

Resnica pa je bila drugačna. Tine in Edo sta še vedno bila svobodna partizana. Se več. Z sta mislila, da je za kak čas

nevarnost mimo. Začela sta se svobodneje gibati, posebno ponoči.

Pa se je zgodilo, da je hodil Tine okoli svoje vasi. Da bi ostal prikrit, je hodil bolj po sadovnjakih in tik živih mej. In ko se je menda počutil že skoraj varnega, se je posvetilo iz okna, počilo je in Tine se je mrtev zgrudil na tla. Morda je za hip v tistem zadnjem trenutku pred smrtjo pomislil:

Zmeraj sem bil pripravljen na vse. Vedel sem: če mi jo bo že kdo poslal, to svinčeno smrt, bo to Nemec, sovražnik, okupator. Zdaj pa umiram od krogle, ki je prišla iz puške za Nemce vnetega domačina. Morda ne bi bil streljal, če bi bil vedel, kdo sem. Nič ne vem, kaj se godi v nekaterih glavah. So tudi taki, ki slepo verujejo v Hitlerjevo zmago. Pa te zmage ne bo, pa četudi pade še toliko žrtev... In mnogi mi bodo govorili: Nisem te poznal in vendar sem dobro te poznal, tovariš, ki si v partizanih pal.

Mogoče bo Edo zvedel za to strašno, prezgodnjo smrt. Prišel bo in podpisal račun.

Toda tudi Edo to ni bilo dano. Kriva je bila izdaja. Prišel je v roke Nemcem. In zdaj so spregovorili gestapovci. Uporabili so vsa zverinstva, ampak Edo je molčal.

Po strašnih mukah so ga odpeljali na morišče. Padel je od krogle nemškega policista.

Padla sta oba: Tine in Edo. Dveh dobrih sorodnikov, dveh na smrt zvezanih prijateljev ni bilo več. Na oltar domovine je bilo položenih dvoje mladih življenj, ki sta še včeraj izvoljenkam dihalo besede:

A zdaj odidi, pojdi zdaj domov, žrtvuješ se in ne strahi se

grobov, če vrnem, vrnem se, ko svet bo nov! -dk-

Okroglo in oglate

»Mnogi ljudje bi laže umrli, ko bi vedeli, kaj jih po smrti čaka,« je napisal nekaj dni, preden je umrl, znani angleški pisatelj Somerset Maugham.

Ljubezen... Neka belgijska izvedenka za zakonske zadeve je takole opisala razmerje med zakoncem: »Na začetku dvorjenja govori on, ona pa posluša. Po zaročnici govori ona, on pa posluša. Po poroki — oba molčita. Pozneje oba kritiča, sosedje pa poslušajo.«

»Nacionalizem je lahko velikanski, ne pa velik,« pravi v »Nepočesanih mislih« poljski satirik Leo.

Daj-dam! V več zahodnonemških časnikih je bil nedavno objavljen mali oglas tele vsebine: »Politični stranki, ki mi obljubi stanovanje štirih sob s kopalnico, zagotavljam pri naslednjih volitvah dva glasova. Pisemne ponudbe pošljite na naslov...« Za štiri sobe samo dva glasova!

Attleejev portret politika... Bivši britanski laburistični premier Attlee je rekel v pogovoru z novinarji: »Politik mora nekolič pretrpeti — drugače ga ne bi nihče poslušal...«

Primitve tatui Predsednik ZDA Johnson se posebno v zadnjem času pritožuje zoper številne nasprotnike po vsem svetu, še bolj pa zoper svoje nasprotnike v samih ZDA, ki jih je iz dneva v dan več. Znan članek W. Lippmann mu je odgovoril s Cezarjevimi besedami Brutu (po Shakespeareu): »Napaka, dragi Brut, ni v naših zvezdah, pač pa je v nas samih!«

Nezavedno — hraber... Sovjetski časopis »Veda in življenje« je pred nedavnim objavil mikavno anekdoto o nezavedni hrabrosti petrogradskega cenzorja in kritika Gedeonova. On je, kot cenzor, 1843. leta prepovedal uprizoriti dve odrski deli, in sicer: »Gospa Vestrihova in družina« in »God gospe Vostokine«. Gedeonov je, ko je prebral oba rokopisa, prepovedal uprizoritev s tole utemeljitvijo: »Besedili obeh del ne odlikujeta s trivialno in vulgarno vsebino, z nepoznanjem rušine in s pogostno uporabo psov.« Ko je napisal to utemeljitev, se ni Gedeonovu niti sanjalo, da je prepovedal uprizoriti dve deli, katerih avtorja je bila — carica Katarina II.

Kdo je državnik? Francoski minister za kulturne zadeve je napisal v nekem komentarju: »Državnik je politik, ki se ne boji kritike javnega mnenja.«

NJHOVE VRSTE SE REDČJO

Najvišje vojno odlikovanje v zadnji vojni, red narodnega heroja, je dobilo 1308 Jugoslovancev. Lani so bili živi le še 403 nosilci tega reda.

Zaradi zanimivosti navajamo tole primerjavo. Najvišje odlikovanje v prvi svetovni vojni — Karadjordjevo zvezdo z meči — je takrat dobilo 3419 borec, od teh jih je še živih 423.

Tretje, obenem najstarejše odlikovanje, je zlata Obiličeva medalja, ki so jo ustanovili v Crni gori leta 1851. Podatkov, koliko teh odlikovanj so podelili, sicer ni, toda leta 1966 je živel samo še en nosilec tega odlikovanja.

Partizanske spomenice 1941 so podelili 27.537 aktivnim udeležencem narodnoosvobodilne borbe. Statistika je ugotovila, da je konec leta 1965 živel v Jugoslaviji še 25.743 nosilcev te spomenice.

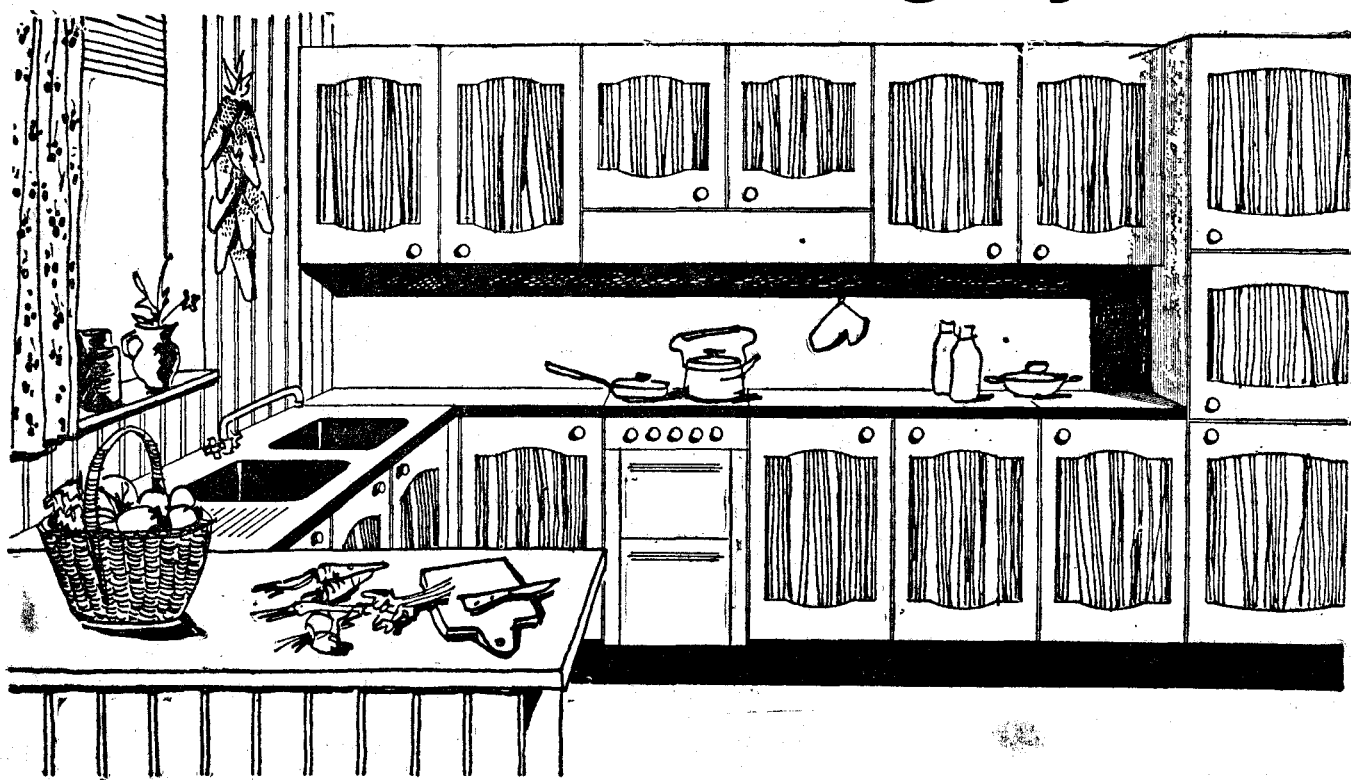
CEMENTARNA TRBOVLJE

KOLODVORSKA 5

PROIZVODNJA

VSEH VRST PORTLAND CEMENTA, LAHKIH GRADBENIH PLOŠČ IN APNENČEVE MOKE

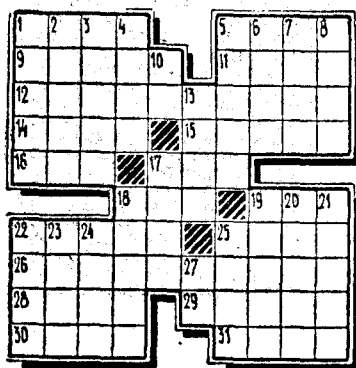
LIP Zagorje

KUHINJA ZALA
VAM PRIČARA DOMAČE VZDUŠJE

Križanka

VODORAVNO: 1. iver, treska, 5. prevozno sredstvo, 9. madžarsko moško ime, 11. muslimanski duhovnik, 12. ime ene izmed slovenskih partizanskih brigad, imenovane po narodnem heroju, 14. sredstvo za vzhajanje testa, 15. janski plin, 16. kratkica za organizacijo južnoameriških držav, 17. okrasni pišč, 18. ime verskega reformatorja Husa, 19. poljska in vrtna cvetlica, 22. mednarodna nagrada, ki jo podeljujejo za vsakeletni najboljši film, 23. vrsta igre na srečo, 26. ime in priimek narodnega heroja, komandirja Rašičke čete, ustrejen v Begunjah, 28. IX. 1941, 28. mesteca v ZDA v severovzhodnem delu zvezne države Washington, 29. jedrnat, zdrave, trdne, 30. elementarni pojav, zlasti v gorah, 31. očeje na Irskem pri vzhodu v zaliv Galway.

NAVPIČNO: 1. priimek narodnega heroja, organizatorja osvobodilnega gibanja na Kočevskem, ustrejen kot talec 11. V. 1942 v Ljubljani (Jože), 2. drobovje, 3. električno podjetje v Gornji Radgoni, 4. mesto na Madžarskem, blizu jugoslovanske meje, severno od Drave, 5. glavno mesto Ukrajine, 6. zidna obloga, 7. izmeček ognjenika, 8. sultanat na jugu polotoka Arabije, 10. inicialki podpredsednika zvezne ljudske skupščine, 13. zdravilna travniška rastlina, 17. naš drobiž (množina), 18. partizansko ime nedavno umrlega podpredsednika zveznega izvršnega sveta Borisa Kraljčerja, 19. priimek pred leti umrlega avstrijskega konika Hansa, 20. grška boginja modrosti, 21. nekdanji slovit slovenski kartograf (Blaž), 22. ime pred leti umrlega slovenskega gledališkega prof. Sesta, 23. najvišji vrh Karavank, 24. ime jugoslovanske politične delavke in udeleženke NOB Babović, 25. partizansko ime medvojnega sekretarja SKOJ, ki je padel leta 1943 pri bombnem napadu na letališče, preden je vstopil v letalo, 27. enaka soglasnika.

DROBNE zanimivosti

• Na vsem svetu natisnejo vsako leto 400.000 različnih knjig. Ta podatek je objavila ustanova UNESCO.

• Znameniti mostarski most, o katerem pripovedujejo številne legende, je slavil letos 400-letnico svojega »rojstva«. Ime Mostar je nedvomno v zvezi s tem mostom.

• Število jugoslovanskih prebivalcev na enega zdravnika je znašalo tik pred začetkom druge svetovne vojne 3236 ljudi, konec 1964. leta pa samo še 1146 oseb.

• Silicij in rak. Proučevanja so prepričala sovjetske znanstvenike, da vsebujejo maligni tumorji (zločeste bule oziroma rakava tkiva) neprimerno več silicija kot tkiva v zdravem organu. Tako vsebuje npr. zdrav žolodec 13 do 16 mg silicija na 100 g; ta količina silicija se v rakavem žolodcu poveča do 54 mg na 100 g. Povečana količina silicija v rakavem tkivu povzroča zmanjšanje količine silicija v krvi in urinu. Medtem ko izločajo rakavi bolniki vsega skupaj do 16 mg silicija na dan, ga v istem času izločajo zdravi ljudje 40 mg.

• Vitamin A in njegovi provitamini so v naravi močno razširjeni. Provitamin A (karotin) je v proizvodih rastlinskega in živalskega izvira, vitamin A pa je samo v proizvodih živalskega izvira. Med proizvodi živalskega izvira je mnogo vitamina in provitamina A v surovem maslu, mastnem siru, v jajcu, zlasti v rumenjaku, v jetrih, v nekaterih ribah, posebno v sardinah, in naposled v jetrih nekaterih oceanskih rib (v ribjem olju). V proizvodih rastlinskega izvira je precej provitamina A v marelicah, papriki, več v rdeči ko v zeleni, in v mrkvah, v zeleni solati, špinatu, paradižniku in peteršilju.

• Ziva zobna ščetka. V živalskem vrstu v San Franciscu (ZDA) je neki reporter posnel zanimivo sliko: ko je nilski konj odprl gobec, je priletel galeb in je jel potrpeljivo in počasi čistiti njegove zobe ter je pobral in požrl vse ostanke hrane v njegovih ustih in med zobmi.

• »TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kliseji: CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina: 800 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-9-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Himmler se je zastrupil pred mojimi očmi

(PRIPOVEDUJE ANGLEŠKI POLKOVNIK L. MICHAEL MURPHY)

Ob nacistični kapitulaciji sem bil v poveljstvu II. angleške armade in se kot »prvi oficir štaba« ukvarjal s protivohunsko službo. Mislili smo si, da nam bo bržkone prišel v roke kakšen nacistični voditelj, zato smo v Lüneburgu uredili poseben zapor. Kakšnih devetdeset kilometrov od tega kraja se je 21. maja opoldne v SECURITY CAMP (varnostnem taborišču) v Bremervördeju pojavil Heinrich Himmler. V tistem taborišču smo zasliševali ujetnike. Nekdanji šef nemške tajne policije je imel s seboj pismo, v katerem je trdil, da bo nemška vojska stopila na angleško stran, potem pa naj bi skupaj udarili proti Moskvi. Pismo naj bi predali osebo generalu Montgomeryju.

Bil sem v oficirski menzi. Ravno sem pojedel, ko so me poklicali k telefonu. Sporočili so

Heinrich Himmler med obiskom v koncentracijskem taborišču Mauthausen. Ob njem je poveljnik taborišča Zieris. Vsako nacistično taborišče je imelo uradno Totenbuch (knjigo smrti) s seznamom umrlih. Toda vanjo vseh niso vpisali. Od januarja 1939 do aprila 1945 so v Mauthausnu pokončali 65.000 ljudi.

mi, da so prišli Himmlerja. Sprva nisem mogel verjeti. Zatrjevali so mi, da je res, in s

prijateljem, ki je bil tudi oficir, sem pohitel v Bremervörde. Tam sem ugotovil, da je ujetnik res nekdanji šef gestapa. Teoretično bi morali Himmlerja najprej zaslišati moji oficirji, toda ko sem stopil v sobo, sem spoznal, da jim je le do tega, kako bi pokadili čimveč cigaret. Mogoče so ga tako hoteli pripraviti do tega, da bi prenehal biti nezaupljiv in da bi spregovoril. Zadovoljen pa le nisem bil: razen mojih oficirjev sta bila v sobi še dva velikanska in do zob oborožena Nemca. Takoj sem vprašal, ali so Himmlerja preiskali in kaj počneta v sobi ti sta velikana. Oficirji so mi odgovorili, da se šefa gestapa niso niti dotaknili in da sta »tista« njegova telesna stražarja. Tedaj sem se razjezil in ukazal Nemcema, naj odideta iz sobe. Potem so ju razorožili in zaprli.

Nato sem se obrnil k Himmlerju in mu dejal, da ga hočem preiskati. Odgovoril mi je, da mu zadeva glede na njegov položaj ni preveč všeč, toda če nekaj časa je le slekel suknjico. V podlogi sta bili dve ampuli ciankalkija. Himmler je nato slekel hlače in obstal. Ukazal sem mu, naj se sleče do gola, pa se je uprl. Rekel sem mu, da ga bom prisilil, če se ne bo sam slekel. »Toda če mi boste vzeli obleko,« je rekel, »ne bom imel kaj obleči.« »Angleško vojaško uniformo,« sem mu odgovoril. »Nemogoče,« je dejal. »Ne morem umreti v angleški uniformi.« Tedaj sem mu pojasnil, da ga moram odpeljati v Lüneburg in da ga bom peljal golega, če ne bo oblekel angleške uniforme. Ko je sprevidel, da sem nomačen, se je vdal.

Mislil sem na najdeni ampuli ciankalkija in na tiste, ki jih

bi Himmler lahko imel nekje na telesu. Seveda jih je še imel, toda ne jaz ne moji oficirji nismo imeli izkušenj s takšnimi preiskavami. Zato sem odpeljal Himmlerja s seboj v Lüneburg v tamkajšnji zapor, še prej pa ukazal, naj naju pričakuje zdravnik, da bi posredoval, če bi bilo treba.

Vojaški zdravnik je nacističnemu voditelju spet ukazal, naj se sleče, tako da je imel na sebi le nogavice in čevlje. Potem ga je začel preiskovati. Seveda je začel pri ustih. Himmler je brez ugovora odprl usta in zdravnik je ob zobeh zagledal črn predmet. »Pridite bliže luči,« mu je rekel. »Se enkrat odprite usta.«

Himmler je ubogal. Zdravnik je spoznal, da gre za ampulo s strupom, in skušal jo je zgrabiti s prsti. Himmler je bil bliskovito: zdravnik je ugriznil v prst, obenem pa strl ampulo s cianka-

Himmler v Lüneburgu, kjer je naredil samomor. — Obrli si je brke, ko se je med begunci potikal po Nemčiji

lijem. Zgrabil sem ga in ga vrkel po tleh, potem pa sem ga s pomočjo drugih obrnil, tako da je ležal z obrazom proti zemlji. Hotel sem mu preprečiti, da bi pogoltnil strup. Nekdo mi je rekel: »Zgrabite ga za jezik in mu ga potegnite iz ust.« Ni se mi posrečilo. Nekdo drug je rekel: »Vzemimo kosmič vate in mu očistimo jezik.« To smo storili, kolikor hitro smo le mogli, toda bilo je prepozno. Himmler je umrl v grozovitih mukah. Njegova agonija je trajala kakšnih petnajst minut.

(Nadaljevanje prihodnjici)

Novi proizvod kombinata

»MLINOTEST«
AJDOVŠČINA

TORTELINI

so polnjena jajčna testenina z nadevom najboljših vrst mesa, sira in raznih začimb

Uporabljajo se kot samostojna jed v raznih omakah ali na juhi.

To je nova pridobitev za gostinstvo in gospodinjstvo. Priporočamo tudi naše vafel proizvode — napolitanke različnih vrst.

To sliko s formatom 4 x 6 je moj tovariš Edi Likar našel v ljubljanskem muzeju revolucije ter mi jo poslal. Posneta je bila ob koncu decembra 1943 na Krušici v Trnovskem gozdu. Prvi od desne proti levi sem jaz, takrat vršilec dolžnosti komandanta 5. bataljona 19. brigade »Srečka Kosovela«. Drugi je komisar našega bataljona Dušan Ukmar, ki je kot rezervni major umrl 1954 v Novi Gorici zaradi posledic NOB, pokopan pa je v rojstnem kraju Spodnji Branici. Na posnetku držimo v rokah pakete z darili, ki smo jih za novo leto dobili od primorskega ljudstva. Drugih tovarišev na sliki se več ne spominjam, če so še živi, naj se mi oglašijo. — Mirko Stepančič, Delpinova 38, Nova Gorica

V gornjem delu Prebolda, prav tam, ko prideš vrh klanca, stoji ob cesti Mrakova hiša. Še prej, v stari hiši, sta tu domovala dva mirna, poštena človeka: Mrakova dva, mož in žena in nekaj otrok. Mož je hodil na delo v zabukovski rudnik, žena pa je bila zaposlena v preboldski tekstilni tovarni. Kot proletarja sta občutila vso trdoto izkoriščanja malih, delovnih ljudi. Mrakovo je včasih popadla jeza in vprašala je moža.

— Kdaj bo tega konec?

— To bi tudi jaz rad vedel, je odgovoril mož in tiho pomislil, kolikokrat mu bodo še žandarji premetali hišo.

V preboldski tovarni je bila stavka. Mrakova je bila med prvimi, ki so prenehali s delom. In tudi jezika ni držala. Kakšnemu tovarniškemu »asu« je včasih pošteno nasula ušesa. Mož jo je svaril, naj bo vendar previdna. Ona pa je rekla:

— Tem treburharjem pa že ne bom vreče masla!

Kmalu po stavki je bila odpuščena z dela. Rekli so ji sicer, da je število zaposlenih za potrebe preraslo, Mrakova pa je dobro vedela, zakaj so jo postavili na cesto. Zato se je pridušila:

— Prišel bo čas, ko ne boste imeli besede!

Prišla je vojna in oba Mrakova ni našla nepraviljena. Vključila sta se v velik in krvav boj proti okupatorju.

Minilo je prvo leto. Po Preboldu so se vršile aretacije. Padle so prve žrtve. Tudi po Mraka so prišli... V zadnjem trenutku jim je ušel pri zadnjih vratih kar v spodnjicah in

srajci. Policisti so tekli za njim, vendar ga niso dobili. Upehan je pritekel k Lahovemu Jaki, ta pa mu je kot star prijatelj in delovni tovariš dal zavetje. Pri njem je dobil obleko in se nato

zatekel v gozd; šel je krvavim dogodkom naproti.

Doma so švabi rjovelj od besa.

— Kje je mati? so spraševali otroke.

— Na njivi, so povedali otroci in zajokali v strahu, kaj neki se bo zgodilo.

Nemec se je pognal na njivo in tam pri delu aretirali Mrakovo. Prosila je policista, naj jo pusti v hišo, da se preobleče. Dovolil ji je, misleč, da je aretirala mirno in prav nič nevarno žensko. Pa se je zmotil. Mrakova je izkoristila trenutek in ušla Nemcu tako rekoč izpred nosa. Nemci so grozili z orožjem in kričali na otroke.

— Poiščite mater!...

Niso je dobili. Preveč je bila urna in predobro je vedela, v katero smer mora bežati. Tako sta ubežala oba Mrakova. Nemci pa so se razjezili in zaprli še mladoletnega sina Robija.

Tudi Mrakova je tekla najprej k Lahovim. Tam je imela sestro in vedela je, da bo tam dobila prvo pomoč in varno skrilališče. Pri Lahovih je dobila vesti o možu, ki je malo prej pobegnil v gozd. Sklepetala

je z zobmi in vprašujoče gledala Lahova dva.

— Kaj naj storim? Doma so ostali otroci, mož je v gozdu, jaz pa ne vem, kaj naj napravim...

— Vdati se ne smeš! ji je pravila Lahova. Ustrelili bi te!

— Zato grem za možem! je rekla in napravila načrt, kje in kako se bo prikrivala, da bo imela od časa do časa zvezo tudi z domom.

Mrak se je pridružil prvi skupini borcev, ki so napadli rudnik Zabukovico. Bil je hudo ranjen. Prišel je njegov konec življenja. Rana je bila smrtna. Podlegel je. Pokopali so ga na

Zadnji posnetek Mrakove mame: aretirali so jo oboroženi nemški policisti

vrhu hriba Žvaiga, med korenine mogočne smreke.

Tako je Mrakova ostala sama. Skrivala se je pri Lahovih, Razpotnikovih, pri Pušnikovih in drugih zanesljivih hi-

formiranih zasikal v slovenskem jeziku.

Mrakova je močala. Mislila je na svoje, na moža in otroke. Drobne oči so iskale poslednjo možnost, da bi še enkrat pobeg-

nila. Toda preveč je bilo oboroženih policistov; morala je kloniti in čakati usode. Nemci so jo obkolili in eden je dvignil fotoaparata in pritisnil. Tako je nastal posnetek, zadnji v življenju Mrakove mame.

Zaprli so jo v Stari pisker in začelo se je zasliševanje. Gestapovci so hoteli vedeti, s kom je imel mož zvezo in kje je »ključ«, da bi z njim odprli »rdečo ključavnico«. Mrakova se je dobro držala, ni klonila pred še tako kruto grožnjo; Nemci niso izvedeli od nje ničesar.

Po prenehanju zasliševanja je morala v taborišče. Tam je pustila svoje življenje. Upevali jo je neusmiljeni krematorij. In pred smrtjo so bile njene misli pri domačih, pri otrocih, ki so ostali sami.

— Le nikar ne jočite za nami, laže nam bo past, če z rokami, stisnjenimi v pest, zalujete za nami...

Tako je ugasnilo dvoje življenj. Žrtvovala sta ju Mrakova iz Gornjega Prebolda, oba — mož in žena. Omahnila sta v smrt, spomin pa še v mnogih srcih živi.

-dk-